

Institucionalni pristup kriznim izazovima

Sabelja, Jure

Professional thesis / Završni specijalistički

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:065628>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Poslijediplomski sveučilišni specijalistički studij

Sigurnosna politika Republike Hrvatske

JURE SABELJA

INSTITUCIONALNI PRISTUP KRIZNIM

IZAZOVIMA

– STUDIJE SLUČAJA POPLAVA U ISTOČNOJ

SLAVONIJI I POTRESA NA BANOVINI –

ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

ZAGREB, 2023. GODINE

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Poslijediplomski sveučilišni specijalistički studij

Sigurnosna politika Republike Hrvatske

JURE SABELJA

INSTITUCIONALNI PRISTUP KRIZNIM

IZAZOVIMA

– STUDIJE SLUČAJA POPLAVA U ISTOČNOJ

SLAVONIJI I POTRESA NA BANOVINI –

ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Vlatko Cvrtila

lipanj 2023. godine

„Izjavljujem da sam završni specijalistički rad (Institucionalni pristup kriznim izazovima – studije slučaja poplava u istočnoj Slavoniji i potresu na Banovini), koji sam predao na ocjenu mentoru prof. dr. sc. Vlatku Cvrtili, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao/la ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.“

Jure Sabelja

SADRŽAJ

<i>SADRŽAJ</i>	<i>iii</i>
<i>POPIS TABLICA I ILUSTRACIJA</i>	<i>v</i>
<i>MOTO</i>	<i>vi</i>
<i>ZAHVALA</i>	<i>vii</i>
1 UVOD	1
2 SUSTAV ODGOVORA NA KRIZE U RH	4
2.1 Sustav domovinske sigurnosti	4
2.2 Civilna zaštita od osnutka d formiranja DUZS-a	5
2.3 Državna uprava za zaštitu i spašavanje – DUZS	6
2.4 Primjeri odgovora na krizne događaje kroz sustav domovinske sigurnosti	9
3 ORUŽANE SNAGE REPUBLIKE HRVATSKE KAO DIO SUSTAVA DOMOVINSKE SIGURNOSTI	10
4 STUDIJE SLUČAJA	14
4.1 Analiza poplave u istočnoj Slavoniji	14
4.1.1 Reakcija na krizni događaj i upravljanje istim	15
4.1.2 Analiza uporabe osoblja, opreme korištene u kriznom događaju	18
4.1.3 Analiza prepoznatih lekcija.....	26
4.2 Analiza potresa na Banovini	28
4.2.1 Reakcija na krizni događaj i upravljanje.....	30
4.2.2 Analiza uporabe osoblja i opreme korištene u kriznom događaju	34
4.2.3 Analiza utjecaja prepoznatih lekcija	38
5 USPOREDBA DJELOVANJA INSTITUCIJA U NAVEDENIM KRIZNIM DOGAĐAJIMA	40
6 NAUČENE LEKCIJE I PREPORUKE	45
7 ZAKLJUČAK	48
8 LITERATURA	50

9	SAŽETAK	57
10	ŽIVOTOPIS	59

POPIS TABLICA I ILUSTRACIJA

TABLICE:

Tablica 1 Zbirna evidencija angažiranosti osoblja prilikom kriznog događaja poplave u istočnoj Slavoniji.....	19
Tablica 2 Zbirna evidencija angažiranosti materijalno-tehničkih sredstava (MTS) prilikom kriznog događaja poplave u istočnoj Slavoniji	20
Tablica 3 Zbirna evidencija angažiranosti osoblja tijekom kriznog događaja.....	34

ILUSTRACIJE:

Slika 1 Pojednostavljena OODA petlja.....	2
Slika 2 Dijagram institucionalnog prikaza kriznog događaja poplava u istočnoj Slavoniji kroz angažiranost ljudstva.....	20
Slika 3 Dijagram institucionalnog prikaza kriznog događaja poplava u istočnoj Slavoniji kroz angažiranost MTS-a	21
Slika 4 Prikaz Mercalli-Cancani-Siebergove ljestvice intenziteta kod potresa.	29
Slika 5 Richterova ljestvica jakosti potresa	30
Slika 6 Pojednostavnjena geološka karta epicentralnog područja Petrinje.....	31
Slika 7 Vremenska distribucija potresa prema magnitudi od 28. prosinca 2020. do 15. veljače 2021.....	33
Slika 8 Dijagram zbirne evidencije angažiranosti osoblja tijekom potresa na Banovini 2020. godine.....	35

MOTO

“If you want to change the world, start off by making your bed”

– William McRaven, US Navy Admiral.

ZAHVALA

Život je pun izazova i križanja koji nam pružaju nove poglede na okolinu kroz upoznavanje novih ljudi, novih mogućnosti te nas obogaćuje novim znanjima i vještinama.

Ovo životno putovanje nastavka studiranja na poslijediplomskom specijalističkom studiju Sigurnosne politike Republike Hrvatske na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu mogu zahvaliti svojoj supruzi Katarini koja mi je bila glavna i najveća potpora prilikom upisa i studiranja, kao i moj sin Josip i šogor Ivan. Zahvaljujem im na razumijevanju, strpljivosti i pomoći u mojoj avanturi. Također želim zahvaliti svojim roditeljima Jakovu i Mariji, bratu Luki, šogoricama Mariji i Sandri, šogoru Hrvoju, kumovima Damiru, Ani, Anti i Antoniji koji su bili velika potpora u svim segmentima života. Želim zahvaliti svojim prijateljima i braći po oružju iz Zapovjedništva specijalnih snaga koji su bili potpora u mom profesionalnom razvoju i doprinijeli mojim sposobnostima i znanjima, kao i svojim kolegama iz 9. naraštaja PDSSSPRH koji su primjer pravog profesionalizma i znanja koje nesebično dijele međusobno. Na kraju želim zahvaliti svim profesorima na Fakultetu političkih znanosti koji su me svojom profesionalnošću, stručnošću i iskustvom vodili kroz sva područja istraživanja pružajući mi neophodno znanje za uspješan završetak studija, a posebnu zahvalu želim izraziti svom mentoru prof. dr. sc. Vlatku Cvrtili koji me iznimno motivirao i usmjerio u mojim istraživanjima te kao takav rezultat je i ovaj znanstveni rad.

1 UVOD

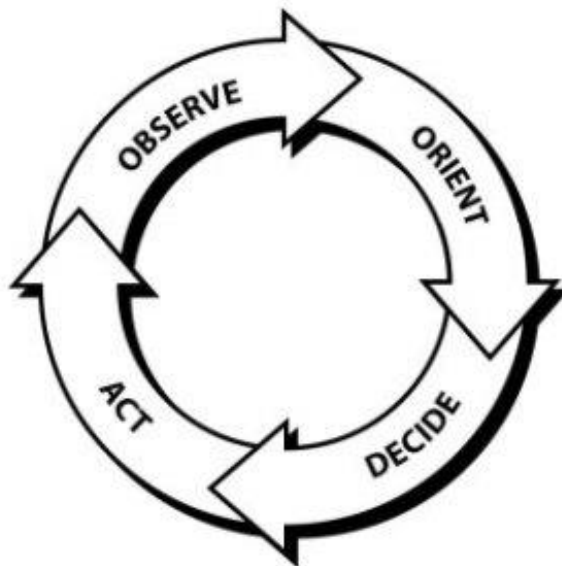
Sigurnost je jedna od ključnih značajki življenja. Životno okruženje jedan je od čimbenika življenja koji nam pruža sigurnost i udobnost u našim životima. Iznenadnim promjenama koje imaju negativan učinak na stanovništvo dolazi do narušavanja sigurnosti, a svaki izlazak iz zone komfora pruža dodatan stres. Iznenađne prijetnje koje se sekuritiziraju mogu imati velik utjecaj na način života u području u kojem se pojavljuju. Sekuritizacijom se bavi Institut za istraživanje konflikta i mira (COPRI) u Kopenhagenu, poznatiji kao Kopenhaška škola, čiji znanstvenici imaju primarnu važnost prilikom određivanja i definiranja kako neko pitanje postaje sigurnosno na način na koji se artikulira. Također, znanstvenici određuju da je neko pitanje sekuritizirano zato što nas političke elite uvjeravaju kako to pitanje predstavlja opasnost i prijetnju našem življenju (Collins, 2010: 20). Široki spektar prijetnji koji nas okružuje možemo svrstati u dvije glavne skupine:

1. Prirodni događaji koji utječu na sigurnost života kao što su geološke pojave (odroni tla, potrese, erupcije vulkana), meteorološke (prirodno izazvani požari uslijed prevelikih temperatura, poplave, cunami, uragani, tornada, pijavice), biološke (epidemije, pandemije, zaraze...) i sl.
2. Događaji koji imaju efekt zbog ljudskog djelovanja i mogu biti izazvani namjernim ili nenamjernim djelovanjem čovjeka, a utječu na sigurnost života. To su ekološke ugroze, požari, kemijsko-biološke ugroze, društvene ugroze (nemiri, protesti, neredi, ratovi...), gospodarske ugroze, prometne ugroze, zdravstvene ugroze, ekonomske ugroze, političke ugroze, terorizam.

Jedan od produkata takvog djelovanja krize jest razvoj migracije stanovništva iz krizno pogođenog područja u potrazi za novim sigurnim područjem (Vučak i Zelić, 2009: 120).

Kriza je nešto neočekivano na što se ljudska bića ne mogu u potpunosti pripremiti, no mogu se uvježbavati i opremiti radi adekvatnog odgovora na istu. Cilj je u što kraćem roku prepoznati indikatore krize, alarmirati nadređene institucije, ovladati krizom i staviti je pod kontrolu te nakon završetka krize analizirati sve njene aspekte i utjecaje na institucije i zajednicu. Jedan od primjera kriznog upravljanja je i Boyd OODA (Slika 1) petlja koja predstavlja institucionalni pristup kriznom događaju (Mark S. Phillips, 2021).

Slika 1 Pojednostavljena OODA petlja

Izvor: Mark S. Phillips, P., 2021

Cilj je uvijek krizu zadržati u njezinim okvirima kroz lokaliziranje i sprječavanje širenja iste. Svaki krizni događaj je jedinstven, stoga pristup može biti sličan pristupu iz prethodnih kriznih događaja iz tog područja koji može biti smjernica za djelovanje i sprječavanje širenja aktualne krize, ali uz prilagodljivi pristup djelovanja na terenu.

Svaka država razvija svoj sustav prepoznavanja, djelovanja, upravljanja i odgovora na krizne događaje. Sustav upravljanja krizom u Republici Hrvatskoj (RH) doživio je niz promjena i transformacija kroz trideset godina. Rezultat posljednje transformacije 2017. godine je sustav domovinske sigurnosti (DS). Sustav DS predstavlja glavni odgovor na potencijalne krize u RH. Sastoji se od niza institucija koje su Zakonom RH podređene sustavu DS-a. Ministarstvo obrane Republike Hrvatske (MORH) kao dio sustava DS-a je stup stabilnosti i sigurnosti RH. MORH je institucija koja ima velik utjecaj u potpori civilnim institucijama propisano zakonom RH gdje su definirane glavne zadaće Oružanih snaga Republike Hrvatske (OSRH). Kao takav MORH je glavni oslonac u svim kriznim situacijama i izazovima u RH i šire kroz organizacijsko-metodički i logistički pristup. Hrvatska vojska (HV) je organizirana, opremljena i uvježbana za pružanje potpore i osiguranje mira unutar i van granica RH kroz sudjelovanje u međunarodnim vježbama i misijama te pružanje potpora civilnim institucijama. MORH koji je oslonac sustava DS-a često se zbog svog obučenog i

prilagodljivog sustava koristi i u većem obimu od ostalih institucija u RH koje bi trebale biti ključne u upravljanju kriznim situacijama.

Slijedom rečenog, u radu analiziramo institucionalni pristup odgovora na dva krizna događaja koji su se dogodili u RH. Predmet istraživanja predstavlja razina uključenosti institucija u kriznim događajima poplave u istočnoj Slavoniji 2014. godine i potresa na Banovini 2020. godine. Analizirat ćemo sudjelovanje različitih institucija s posebnim naglaskom na angažman MORH-a i OSRH. MORH-u je to treća zadaća po prioritetu sukladno Zakonu o obrani čl.39., st.2., dok je ostalim institucijama kao što su Crveni križ (CK), Civilna zaštita (CZ), Hrvatska gorska služba spašavanja (HGSS)... prvi prioritet i zadaća (NN 33\2002-709, 2002). Kroz usporedbu MORH-a i ostalih institucija želim prikazati koristi koje sustav DS-a ima od MORH-a te da ostale institucije trebaju na sličan studiozan način na primjeru MORH-a transformirati svoje upravljačke i logističke sposobnosti kroz dugoročna planiranja i razvijanja istih.

U istraživanju želim prikazati utjecaj MORH-a u kriznim izazovima unutar sustava DS-a. Kroz analizu studija slučaja želim prikazati institucionalni pristup, reakcije odgovora na krizni događaj, upravljanje i kontroliranje kriznog događaja te završavanje krize. DS kao sustav treba imati sveobuhvatni pristup između institucija u cilju prevencije i reakcije na krizne događaje.

Nadalje, reformom sustava DS-a treba jasno staviti pravno-upravljačke okvire u vođenje kriznih izazova, a uz to je potrebna i edukacija stanovnika za reakciju na moguće krizne događaje kao glavni imperativ ulaganja u budućnost. Kroz sustav DS-a potrebno je sustavno raditi procjene rizika i analize kroz sva državna tijela za kvalitetno pripremanje i ulaganje u razvijanje institucija sustava DS-a kao temelja sigurnosti u prevenciji i kontroli kriznih događaja. DS mora biti stabilan oslonac svih građana RH prilikom kriznih izazova kroz vođenje i upravljanje istima.

2 SUSTAV ODGOVORA NA KRIZE U RH

2.1 Sustav domovinske sigurnosti

Iskustva koja su stečena prije donošenja zakona o domovinskoj sigurnosti kroz različite krizne događaje te promjena sigurnosnih rizika i širenje paradigme sigurnosti kroz kontekst međunarodne, nacionalne i osobne sigurnosti (ulaskom u strateška partnerstva sigurnosna paradigma se mijenja i prelijeva preko nacionalnih granica) rezultirali su potrebom uspostave novog modela upravljanja u izvanrednim ili kriznim situacijama. Novi model upravljanja pojavio se kao potreba da bi se postiglo interoperabilno, sinergijsko, pravovremeno i učinkovito djelovanje svih tijela kao odgovor na izvanredni ili krizni događaj. Navedeni čimbenici djelovali su razvojem suvremenog, sveobuhvatnog, racionalnog i učinkovitog sustava odgovora na sve izazove i krizne događaje. Osim dosadašnjih elemenata sigurnosno-obavještajnog sustava, obrane i policije novom sustavu DS-a pridodaju se i gospodarski subjekti, znanstvene i stručne institucije, privatni i javni sektor te organizacije civilnog društva i građana kroz koordinirano djelovanje i racionalnu uporabu svih njihovih sposobnosti i potencijala.

Sustav DS-a sukladno zakonu definira okvire i resurse djelovanja koji se uključuju tijekom pojave kriznog događaja. Resurse DS-a čine resursi: „...*unutarnjih poslova, obrane, sigurnosno obavještajnog sustava, civilne zaštite, vatrogastva, službe vanjskih poslova te druga tijela i organizacije koje u koordiniranom sustavu djeluju kroz poslove i zadaće procjene, smanjenja i\ili uklanjanja sigurnosnih rizika od važnosti za nacionalnu sigurnost RH.*“ (NN 108\2017-2489, 2017).

Glavni zagovornik prilikom izrade i definiranja te pokretanja pitanja o domovinskoj sigurnosti bio je potpredsjednik Vlade RH i Ministar obrane gospodin Damir Krstičević. Smisao takvog sustava je sveobuhvatni, kvalitetniji i pravodobniji pristup, reakcija i odgovor na krizni događaj po uzoru na svjetske trendove. Sustav DS-a definira način kvalitetnije uporabe resursa prilikom pojave kriznog događaja kroz sustav integracije i\ili koordinacije. Republika Hrvatska i usprkos donesenom Zakonu o DS-u nije definirala na koji način želi graditi taj sustav (Vlada RH, 2017).

Sukladno navedenom RH mora izabrati model integracije i\ili koordinacije sastavnica DS-a da bi svoje napore i resurse mogla usmjeriti u izgradnju kvalitetnijeg, fleksibilnijeg sveobuhvatnog sustava koji će pravovremeno odgovoriti na krizne događaje (Vučak i Zelić, 2009: 128-133).

2.2 Civilna zaštita od osnutka do formiranja DUZS-a

Civilna zaštita jedan je od ključnih elemenata odgovora na krizu. Povijesni osvrt nastanka CZ-a na području RH vraća nas u prvu polovicu 20. st. Potres krajem 19. st u Zagrebu pokazao je potrebu za educiranjem, organiziranjem i pripremom građana prilikom odgovora i djelovanja u kriznim situacijama. U Zagrebu je 27. 2. 1938. godine kao rezultat odgovora na krizni događaj osnovana škola civilne zaštite. Škola CZ-a bila je preimenovana tijekom Drugog svjetskog rata u Narodnu zaštitu. Nakon završetka rata Savezna Federativna Republika Jugoslavija (SFRJ) po uzoru na SSSR reorganizira je i preimenuje u protuavionsku zaštitu (PAZ) koja djeluje u sklopu ministarstva obrane te širi svoje postojeće sposobnosti sa sposobnostima odvratanja protivničkih zrakoplova i letjelica. PAZ djeluje do 1963. godine kada se nakon potresa u Skopju reorganizira u civilnu zaštitu koja je lokalno organizacijski djelovala kroz štabove CZ-a, a kasnije se reorganizirala na republičku razinu djelovanja (svaka republika unutar SFRJ je razvijala svoj republički štab CZ-a). Republički štab RH brojao je preko 500 000 pripadnika (Vučinić i Vučinić, 2013).

Nakon agresije SFRJ na RH došlo je do odcjepljenja RH i raspada SFRJ. Sustav CZ-a naslijeđen od SFRJ reorganiziran je izmjenama i donošenjem zakona o općenarodnoj obrani 1990. godine kad je Republički štab CZ (RH) s cijelim kadrom koji je brojao oko 500 000 pripadnika CZ-a i infrastrukturom prešao u sastav MORH-a (NN 47\1990, 1990). CZ koji se nalazio pod MORH-om uvelike je bio zastupljen u kriznim zbivanjima tijekom rata. Veliki broj pripadnika samog CZ-a stupio je u Zbor narodne garde (ZNG) i Ministarstvo unutarnjih poslova (MUP) tijekom obrane RH od agresije. Sastav CZ-a bio je bitno smanjen zbog tih činjenica. Unatoč tome CZ je pružio značajnu potporu tijekom i poslije Domovinskog rata, pogotovo u razminiravaju područja RH koji su bili minirani. Sustav CZ-a kao takav se zadržao do kraja rata (Toth, 2001). CZ s cijelom svojom infrastrukturom i personalnim kadrom stavlja se Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjim poslovima iz 1994. godine pod MUP, dok je dio CZ-a koji se odnosi na motrenje i izviđanje (preteča današnjem centru 112) ostao pod MORH-om (NN 76\1994, 1994). Sami takva podjela rezultirala je lošom i kompliciranom koordinacijom prilikom odgovora na krizne događaje. Donošenjem „Pravilnika o ustroju, popuni, pozivanju i uporabi postrojbi, službi i tijela za upravljanje i vođenje postrojbi, te drugih oblika organiziranja CZ 1995. godine doneseni su planovi razvoja, usmjerenja i usklađenja CZ.“ (NN 31\1995-604, 1995).

Djelovanje CZ-a bilo je kroz organizaciju na teritorijalnom načelu kroz zapovjedništva CZ-a koja su razvrstana po županijama, kotarevima s posebnim statutom, Gradu Zagrebu,

gradovima i općinama, te područna zapovjedništva CZ-a u Gradu Zagrebu (NN 31\1995-604, 1995). Predsjednici u zapovjedništvima CZ-a bili su predstavnici lokalnih, gradskih, županijskih vlasti (načelnici općina, gradonačelnici i župani). Takvo djelovanje bilo je zamišljeno kao kvalitetna potpora u suzbijanju kriznih izazova i pomoći civilnim institucijama, ali pokazalo se kao nedjelotvoran i glomazan sustav koji nije bio dobro balansiran te nije adekvatno djelovao zbog pogrešne odluke o djelovanju iz jedne točke. Upravljanje iz jedne točke bilo je sporo i neučinkovito te je dovelo do obezglavljenja lokalnih uprava. U Luksemburgu 2001. godine RH je potpisala sporazum o stabilizaciji i pridruživanju te je tim činom potvrdila kandidaturu za članstvo u Europskoj uniji (EU). Jedan od uvjeta za članstvo u EU-u bila je izgradnja transparentnog i učinkovitog sustava zaštite i spašavanje (Toth, 2007: 55). Uredbom o unutarnjem ustroju MUP-a koja je donesena 2001. godine reorganiziran je sustav CZ-a i stavljen je pod upravljanje ustrojstvene jedinice MUP-a. Sustav CZ-a unutar MUP-a stavljen je pod Upravu za zaštitu i spašavanje kojom je upravljao pomoćnik ministra unutarnjih poslova (NN 17\2011-309, 2011). I tom promjenom se nije napravio adekvatan pomak u razvoju sustava zaštite i spašavanja. Donošenjem zakona o zaštiti i spašavanju 2004. godine prvi put se definira cjeloviti sustav zaštite i spašavanja (NN 174\2004-3011, 2004). Zakon je također definirao područja odgovornosti, usavršavanje za zaštitu i spašavanje, sudjelovanje RH u međunarodnim aktivnostima vezanim za zaštitu i spašavanje od katastrofe (NN 174\2004-3011, 2004). Uprava za zaštitu i spašavanje kao takva djeluje do 2005. godine kada je osnovana „*Državna uprava za zaštitu i spašavanje*“ (DUZS) kao krovna vladina organizacija koja koordinira sustav CZ-a i upravljanja krizama (NN 30/2004-822, 2004).

2.3 Državna uprava za zaštitu i spašavanje – DUZS

DUZS je formiran 1. siječnja 2005. godine na teritorijalnom načelu. Uredbom o unutarnjem ustroju DUZS-a definirane su posebne jedinice i službe:

Posebne jedinice:

- „1. *Kabinet ravnatelja,*
2. *Odjel za unutarnju kontrolu.*

Službe:

1. *Služba za civilnu zaštitu,*
2. *Služba za vatrogastvo,*
3. *Služba za sustav 112,*
4. *Učilište vatrogastva i zaštite i spašavanja,*

5. *Služba zajedničkih poslova*“ (NN 20\2005-334, 2005).

Zakonom o zaštiti i spašavanju iz 2004. godine člankom 35. bio je definiran djelokrug rada DUZS-a i njegovih tijela kroz poslove procjene rizika, prikupljanje, analiziranje i kolektiranje podataka o prijetnjama i katastrofama, praćenje stanja u području zaštite i spašavanja te je proaktivno djelovao prema Vladi RH. DUZS je sustavno provodio procjenu ugroženosti, davao je prijedloge za otklanjanje nedostataka i donošenje mjera poboljšanja i unaprjeđenja sustava traganja i spašavanja (NN 20\2005-334, 2005).

DUZS je osnovan kao institucija koja je bila organizirana, obučena i sposobna samostalno provoditi zadaće kroz pripremu, planiranje i provedbu istih te donositi učinkovite mjere pri pojavi kriznih događaja na cijelom području RH. DUZS je postizao interoperabilan pristup prema ostalim institucijama u RH. Također, jedna od zadaća DUZS-a bila je i aktivno poduzimanje mjera zaštite i spašavanja na cijelom području RH. U pojedinim kriznim situacijama bio je, zbog manjkova operativnih snaga, primoran zatražiti pomoć ostalih institucija u RH ili međunarodnu pomoć od neke zemlje UN-a ili Sjevernoatlantskog saveza (NATO). DUZS je također imao obvezu sudjelovati i poduzimati mjere reagiranja i pružanja kvalitetne stručne humanitarne pomoći susjednim i drugim državama koje su obuhvaćene velikim katastrofama, a nisu imale dostatne svoje snage i resurse za uspostavu nadzora i odgovora na iste. DUZS je u svom periodu postojanja napredovao u opremanju, no interoperabilnost kao i kvalitetno upravljanje osobljem na ključnim pozicijama su izostajali. Kao glavno pitanje postavljalo se uloga i sposobnosti pojedinih sastavnica DUZS-a, ponajviše CZ-a kao i samog rukovodećeg kadra DUZS-a tijekom vođenja i upravljanja kroz krizne događaje koji su se pojavili na cjelokupnom području RH (poplave, požari, nesreće vlaka u Rudinama, migrantska kriza...). Niz velikih kriznih događaja ostavio je negativan dojam na sposobnost i rad DUZS-a, a posebice sastavnice CZ-a tijekom reakcije odgovora na krizne događaje kao što su bili požar na Kornatima 2007. godine, nesreća vlaka u Rudinama 2009. godine, poplava u istočnoj Slavoniji 2014. godine, migrantska kriza 2015. godine. Način rukovođenja i upravljanja DUZS-om bio je netransparentan, neodgovoran i nekontroliran što je dovelo u pitanje svrhu postojanja samog DUZS-a (Saša Jadrijević Tomas, 2008). Sistematizacija svih problema u sustavu DUZS-a dovela je do analize prvog koraka k definiranju sustava CZ-a donošenjem Zakona o CZ-u iz 2015. godine. Zakon o CZ-u uređuje i definira djelovanje, pravne obaveze tijela državne uprave, jedinica lokalnih i područnih samouprava, pravnih i fizičkih osoba, načina osposobljavanja za potrebe sustava CZ-a, financijske aspekte CZ-a, nadzor CZ-a kao i druga pitanja važna za sustav CZ-a (NN

82\2015-1567, 2015). U interesu nove transformacije i upravljanja sigurnosnim rizicima od važnosti za nacionalnu sigurnost i djelovanje u kriznim izazovima 2017. godine donesen je Zakon o sustavu domovinske sigurnosti.

DUZS je bio jedan je od elemenata sustava DS-a kroz institucije koje su ga činile (CZ, vatrogastvo, HGSS, Crveni križ, Centar 112...) te kao takav bio je glavni oslonac sustava DS-a. DUZS unatoč zakonskim okvirima koji su bili doneseni Zakonom o sustavu civilne zaštite i Zakonom o sustavu domovinske sigurnosti nije riješio svoj glavni izazov interoperabilnosti, odnosno da dobije kvalitetno vodstvo koje ima sposobnosti donošenja odgovarajućih odluka prilikom odgovora na krizne događaje. Sukladno navedenom političko vodstvo RH donijelo je odluku da se CZ stavi pod MUP (Toma, 2012). Na takvu je odluku utjecao niz čimbenika te su bili nezadovoljni radom, upravljanjem i vođenjem DUZS-a, a pogotovo tijekom kriznog događaja poplava 2014. godine gdje se pokazala sva problematika prilikom proglašenja, upravljanja i vođenja krize od strane DUZS-a (Tabak, 2014). Vlada RH 11. ožujka 2019. godine donosi Uredbu o izmjeni i dopuni Uredbe o unutarnjem ustroju MUP-a kojom je unutar MUP-a ustrojena nova ustrojstvena cjelina Ravnateljstvo civilne zaštite, te se u cilju smanjivanja prevelikog sustava smanjuje broj agencija, zavoda, fondova, instituta, zaklada, trgovačkih društava i drugih pravnih osoba s javnim ovlastima. Djelovanje civilne zaštite samim time je prošireno te mora ponuditi puno veći spektar odgovora na razne izazove i prijetnje kao što su odgovori na eksplozivne atmosfere, nuklearno-radiološke opasnosti, razminiranje, inspekcije, zaštita i spašavanje... zbog ukidanja niza agencija koje su obavljale te vrste poslova. Samim tim preustrojem prestaje postojati i DUZS. Ravnateljstvo civilne zaštite čine:

- Stožer civilne zaštite (državni, regionalni i lokalni)
- interventne postrojbe civilne zaštite (specijalizirane za određene vrste zadaća traganja i spašavanja, iz ruševina, na vodi, od ubojitih sredstava, životinja i namirnica biljnog i životinjskog porijekla...)
- Crveni križ
- HGSS
- vatrogasci (Vatrogasna zajednica sa svojim profesionalnim kadrom i dobrovoljnim vatrogasnim društvima)
- udruge... (MUP, 2019).

2.4 Primjeri odgovora na krizne događaje kroz sustav domovinske sigurnosti

Novi preustroj imao je niz prilika pokazati svoje sposobnosti kroz niz velikih kriznih događaja koji su nastali u periodu od preustroja do danas. Prvi krizni događaj bila je pojava pandemije COVID-19 kada je 25. veljače 2020. godine u RH evidentiran prvi slučaj zaraze tom bolešću koja je poprimila globalne razmjere i kao velika nepoznanica svojom brzinom širenja predstavljala velike izazove na globalnoj razini (Zavod za javno zdravstvo RH, 2020). Prilikom pojave pandemije u RH reakcija na istu bila je pravovremena, kvalitetna i stručna. Zatvaranjem i proglašavanjem *lockdowna* (proglašavanje karantene) suzbila se brzina širenja pandemije. Djelovanje suzbijanja i kontrole pandemije potrajalo je do ljeta 2020. godine kada se otvaraju granice RH prema susjedima (posebice istočnim i južnim) te se gubi kontrola nad pandemijom što je rezultiralo rastom broja zaraženih. Kao odgovor na takve mjere stručnjaci ispolitiziranim izjavama gube kredibilitet te kasnija djelovanja nailaze na otpor u javnosti do danas. Paralelno s kriznim događajem pandemije COVID-19 dolazi do pojave drugog kriznog događaja, 22. ožujka 2020. godine u ranojutarnjim satima grad Zagreb pogađa potres magnitude 5,5 po Richteru koji odnosi jedan život i izaziva veliku materijalnu štetu. Reakcija nadležnih službi nije bila pravovremena, bila je loše organizirana i troma. Sustav koji je na papiru djelovao sposobno odgovoriti na svaku vrstu kriznih događaja pokazao se jako loš i neučinkovit, a postkrizni rezultati također nisu zadovoljavajući jer dvije godine nakon potresa nije počela obnova oštećenih objekata i infrastrukture (Palatinuš, 2021). Treći krizni događaj zbio se 28. prosinca 2020. godine kada Banovinu pogađa potres magnitude 6,2 po Richteru te ukupno smrtno stradava osmero ljudi i izazvana je velika materijalna šteta na objektima i infrastrukturi. Reakcija nadležni službi na taj krizni događaj (slično kao i na zagrebački potres) nije bila pravovremena, bila je loše organizirana i troma, a zbog velikog područja obuhvaćenog kriznim događajem nastao je veliki izazov nadležnim institucijama uspostaviti kontrolu nad istim (Đikić, 2021). Dakle, preustroj Ravnateljstva civilne zaštite koje djeluje u sustavu domovinske sigurnosti nije rezultirao adekvatnim sposobnostima prilikom odgovora na ključne krizne događaje koji su se pojavili nakon njegovog ustrojavanja. Nekoordiniranost institucija i pojava velikog broja ljudi na području obuhvaćenom krizom izaziva kaos i pruža negativnu sliku prilikom pokušaja uspostave kontrole nad kriznim događajem.

3 ORUŽANE SNAGE REPUBLIKE HRVATSKE KAO DIO SUSTAVA DOMOVINSKE SIGURNOSTI

Svaka država ima obrambeni sustav koji se primarno zasniva na vojnoj organizaciji. Vojna organizacija temelji se na hijerarhiji, disciplini i stezi. U prošlosti se vojska zasnivala na brojnosti, no danas se zasniva na opremljenosti i mobilnosti. Oduvijek su veće države napadale i prisvajale manje države ili su međusobno stvarale saveze i vodile ratove protiv manjih i slabijih država u svrhu širenja i eksplantacije resursa. Današnje moderno doba ima jako velike sličnosti s prošlošću jer zapadne zemlje teže k NATO savezu koji je nastao kao odgovor na prijetnju SSSR-a 1949. godine, a širenje je nastavljeno zbog prijetnje današnje Ruske Federacije.

U kontekstu Republike Hrvatske, raspadom SFRJ i proglašenjem neovisnosti Hrvatska je pod ratnim okolnostima i kao odgovor na agresiju SFRJ osnovala Zbor narodne garde 20. travnja 1991. godine.

ZNG se formalno nalazio pod MUP-om, a njime je zapovijedao MORH. Razlog takvog ustroja je zbog toga što se RH u tom vremenu još uvijek nalazila u SFRJ. ZNG je osnovan jer se Teritorijalna obrana (TO) u Hrvatskoj razoružala te zbog nemogućnosti osiguranja kontrole i ustavnopravnog poretka na cijelom području novonastale RH (Marijan, 2007). RH je uspjela zaustaviti prodor agresora te se reorganizirati, opremiti i uvježbati za provođenje napadnih operacija kroz 1994. i 1995. godinu. Kao vrhunac djelovanja je provođenje oslobađajućih vojno-redarstvenih operacija Bljesak u zapadnoj Slavoniji i Oluja uz oslobađanje Banovine, Korduna, Like i Dalmacije. Operacijama Bljesak i Oluja Hrvatska je oslobodila veliki dio okupiranog područja i ispunila sve zacrtane ciljeve u pripremi i provedbi samih operacija. Oružane snage Republike Hrvatske su provođenjem tih operacija dokazale da su izrasle u respektabilnu vojsku koja je svojom odlučnošću, spremnošću i žrtvom oslobodila Republiku Hrvatsku. OSRH je takvim pristupom i načinom upravljanja i vođenja ostavio zalag za budućnost svim hrvatskim građanima.

Poslijeratno razdoblje u RH obilježile su UN-ove mirovne operacije mirne reintegracije Podunavlja i istočne Slavonije (UNTAES) i mirovna misija jugoistočne Hrvatske u Prevlaci (UNMOP). No poslijeratna politika i veličina OSRH u izgradnji moderne Hrvatske počele su predstavljati uteg. Brojčana veličina od 100 000 pripadnika s opremom koja je ostala iz Domovinskog rata bez vizije unaprjeđenja nije mogla pratiti ideju pristupanja Europskoj Zajednici (EZ), današnjem EU-u i NATO savezu. RH svoje interese u pružanju svjetske

sigurnosti počinje realizirati još 1999. godine slanjem svojim pripadnika u mirovnu misiju UN-a u Sijera Leoneu. Reforme OSRH-a bile su neizbježne, no nisu donesene. Nakon smrti prvog hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana 1999. godine kroz diskurs novonastalih političkih promjena početkom 2000. godine dolazi do postavljanja novih ciljeva u interesu RH. Ciljevi koji uključuju članstvo u NATO savezu i EU dovode i do promjena narativa u OSRH-u. Pokrenute su nove reforme s ciljem pristupanja u NATO savez i EU. Jedan od ključnih dokumenata u pokretanju reformi bilo je donošenje strategije o nacionalnoj sigurnosti RH 2002. godine. Reforme su bile kompleksne i nužne u cilju ispunjavanja svih uvjeta za ulazak u NATO i transformaciju OSRH u modernu i respektabilnu vojsku. Vlada RH donijela je Hrvatski godišnji program 2002.-2003. u okviru Akcijskog plana za članstvo u NATO (NN 112\2002-1827, 2002). Unutar tog plana donesena je odluka o smanjivanju broja pripadnika OSRH u svrhu kvalitetnije opremljenosti i obučenosti, veće pokretljivosti i interoperabilnosti. Moderni sukobi više se ne zasnivaju na frontalnim sukobima koji su tromi, nego na brzom manevarskom ratovanju, samim time potrebnije je imati manju i bolje opremljenu i motiviranu vojsku od glomaznog sustava koji je teško održavati i opremiti (NN 32\202-692, 2002). Od 2003. godine pripadnici OSRH sudjeluju u misiji ISAF u izgradnji mira u Afganistanu. Dokument koji je također ključan u izgradnji i kvalitetnom planskom pristupu je Strateški pregled obrane OSRH koji je iniciran u jesen 2003. godine, a donesen je 2005. godine. Sukladno strategiji nacionalne sigurnosti RH i strateškom pregledu obrane OSRH donesen je i prvi dugoročni plan razvoja (DPR) OSRH 2006. godine. DPR OSRH je ključni dokument u definiranju ulaganja i razvijanja OSRH. OSRH se oprema i uvježbava za korištenje. Sve reforme koje su bile donesene i naponi koji su bili uloženi rezultirali su ispunjavanjem svih ciljeva sposobnosti za pristupanje u NATO savez (NN 81\2006-1936, 2006). OSRH se osim u mirovnim misijama koristio i kao alat odgovora na krizne događaje koji su se pojavili u Hrvatskoj. Pod odgovorom na krizni događaj podrazumijeva se potpora Hitnoj helikopterskoj pomoći (HEMS-u) kao primjerice kod kornatske tragedije u kolovozu 2007. godine i nesreće u Rudinama u srpnju 2009. godine. RH je 1. travnja 2009. godine pristupila NATO savezu i postala punopravna članica istoga. RH i njene oružane snage obvezale su se za daljnje ulaganje, opremanje i obučavanje te postizanje interoperabilnosti kroz ispunjavanje NATO ciljeva sposobnosti. Financijskom krizom 2008. godine koja je imala globalne razmjere bio je obuhvaćen i obrambeni sektor RH. Od ulaska u NATO savez do 2015. godine sustavno rezanje proračuna MORH-a dovelo je do stagnacije provedbe DPR-a OSRH 2006. – 2014. godine. Opremanje i obučavanje OSRH-a je usporeno. MORH-ova

potpora područjima RH pogođenim kriznim događajima nikad nije dovedena u pitanje te je OSRH uvijek ustrajno i sa svim raspoloživim resursima pružio odgovor na krizne izazove, a poglavito na krizne događaje poplava na području RH od 2010. godine do velikih poplava koje su se dogodile u istočnoj Slavoniji u svibnju 2014. godine gdje je OSRH sa svim svojim resursima sudjelovao u zaustavljanju, spašavanju i kontroli izvanrednog događaja. Novim nacrtom DPR-a OSRH 2015. – 2024. godine pokušalo se zacrtati plan transformacije i opremanja OSRH, no to je bilo teško ostvarivo. Takav je plan ostao kao nacrt te kao nit vodilja u opremanju OSRH (nikad nije izglasan na sjednici saborskog vijeća za obranu niti donesen kao pravni dokument u Saboru RH). Nakon 2015. godine počeo je blagi oporavak od financijske krize iz 2008. godine te su se počela povećavati ulaganja u obrambeni sustav. Opremanje i modernizacija su predstavljali imperativ postizanja moderno opremljenih i interoperabilnih oružanih snaga u svrhu ispunjavanja svih NATO ciljeva, sposobnosti i zadaća (MORH, 2014).

Donošenjem Zakona o domovinskoj sigurnosti 2017. godine OSRH je postao sastavni dio i jedan od institucionalnih temelja domovinske sigurnosti. U svakoj vrsti krize koja se pojavljuje na sezonskoj osnovi (požari, poplave, migracije...) OSRH sudjeluje sa svojim osobljem i opremom u reakciji i zaustavljanju iste (NN 108\2017-2489, 2017). Kao što je navedeno u prethodnom poglavlju, velika kriza COVID-19 koja je 2020. godine poprimila globalne razmjere aktivirala je sustav domovinske sigurnosti, a samim time i OSRH koji je pružio potporu u izgradnji mobilnog dijela bolnice Dubrava te opremanje Arena dvorane za COVID-19 bolnicu.

Paralelno s tom krizom grad Zagreb pogađa razoran potres koji također aktivira sustav domovinske sigurnosti, a samim time i oružane snage koje su pružile potporu u kontroli i postkriznom razdoblju inženjerskim poslovima uklanjanja ruševina i uklanjanja tornja na Zagrebačkoj katedrali.

Na kraju 2020. godine RH i područje Banovine pogodio je niz razornih potresa koji su također aktivirali sustav domovinske sigurnosti, a kroz njega i OSRH koji je sa svim svojim resursima pružao potporu u reakciji i odgovoru na krizni događaj. Prema svemu navedenom OSRH kroz svoj razmještaj na području RH, sustav planiranja, ulaganja, opremanja i obučavanja pruža veliki oslonac domovinskoj sigurnosti prilikom odgovora na krizne događaje na prostoru cijele RH.

Misija i zadaće OSRH-a su:

- „Odvraćanje napada na RH, zaštita njenog suvereniteta, teritorijalne cjelovitosti i sigurnosti građana
- Pružanje potpore saveznicima i aktivno sudjelovanje u izgradnji mira i sigurnosti u svijetu
- Pružanje potpore civilnim institucijama u zemlji izvršavanjem netradicionalnih vojnih zadaća.“ (NN 43\2018-830, 2018).

4 STUDIJE SLUČAJA

Priroda je sve što nas okružuje, a obuhvaća šume, brda, planine, doline, rijeke, jezera i mora. Kao takva priroda obuhvaća sav živi (biljke, životinje i ljude) i neživi svijet (geološki, hidrološki i atmosferski procesi). Posebnost našeg planeta u komparaciji s poznatim i istraženim drugim planetima su živi organizmi koji su kruna prirode. Čovjek je sastavni dio prirode te je svojom evolucijom dostigao razinu razvoja, a samim time i utjecaja na prirodu do granica da mijenja ne samo vizualni izgled prirode nego i procese koji utječu na prirodne cikluse. Utjecaji čovjeka urbanizacijom i promjenom prirode (kao primjerice mijenjanje tokova, akumulacija područja, probijanje planina, izgradnja prometnica) mijenjaju prirodne procese i dovode do promjene istih. Načini života kroz urbanizaciju dovode do velikog ekološkog zagađivanja kroz migracije ljudi. Ljudi imaju loše navike i čine ekocide koji nastaju zbog neodgovornih odlagališta smeća, zagađivanja rijeka, jezera i mora, izlova divljači i pomorskih dobara. Utjecaj čovjeka na klimatske promjene dovodi do promjena u godišnjim dobima kao i prirodnim procesima. Mijenjanjem prirodnih procesa dolazi do pojave različitih prirodnih katastrofalnih događaja kao što su potresi, poplave, oluje... Svi katastrofalni događaji sami po sebi su dio prirodnih procesa, no promjene koje su nastale utjecajem čovjeka pojačale su iste. Područja koja se nađu pod utjecajem prirodnih katastrofalnih događaja često imaju visoke stupnjeve krize te iziskuju velike napore u zaustavljanju, kontroli i uklanjanju posljedica istih (Šafarek, 2022).

4.1 Analiza poplave u istočnoj Slavoniji

Rijeke i jezera pružaju izvor pitke vode za stanovništvo okolnog područja i procese navodnjavanja polja za uzgoj različitih vrsta kultura. Utjecajem na tokove rijeka kroz izgradnju kanala i prepreka kojima se mijenja smjer rijeka može doći do neželjenih utjecaja tijekom povećanja vodostaja uslijed obilnih oborina ili topljenja velikih količina snijega i leda s planinskih masiva. Poučeni takvim negativnim utjecajima uz velike rijeke urbana se područja moraju zaštititi i spriječiti djelovanje rijeke uslijed povećanja vodostaja te izlivanja rijeke iz korita. Rijeke imaju dugačke tokove te samim time svoj visoki vodostaj moraju negdje ispustiti ili dolazi do preopterećenja riječnog korita i nasipa na pojedinim dijelovima što dovodi do mogućnosti prodora istih. Zbog toga se uz rijeke grade zaštitni sustavi nasipa I. i II. reda, brdske retencije, nizinske retencije (poplavna polja kao što su u RH Lonjsko polje, Mokro polje, Kupčina, Zelenik, Jantak, Kopački rit), ustave, oteretni kanali, spojni kanali, lateralni kanali, obalne utvrde... Svi navedeni sustavi su djelotvorni uz

kvalitetno upravljanje istima, ali nikad ne treba zanemariti da je to priroda i da mi ne možemo u potpunosti kontrolirati prirodu. (Ministarstvo gospodarskog i održivog razvoja, 2022:9-10). Klimatska promjene uslijed kojih dolazi do povećanog topljenja leda i snijega na planinskim vrhovima te povećane oborinske padaline koje se slijevaju u korita rijeka dovode do povećanja vodostaja rijeka. Takvim djelovanjem i opterećenjem riječnog sustava s velikom količinom vode dolazi do izlivanja iz riječnih tokova prema područjima nižih od riječnih korita. U dolinama koje nemaju sustav odvodnih voda dolazi do zasićenja i nemogućnosti apsorpcije velike količine vode te pojava bujanja i nakupljanja voda. Često korita rijeka unatoč nasipima ne uspijevaju zadržati velike bujice te dolazi do prelijevanja rijeke iz korita ili prolamaju nasip te istječe vodena bujica s dijelovima nasipa, čineći veću štetu u potopljenom području (Šafarek i Šolić, 2022).

Tako je i u proljeće 2014. godine topljenje snijega u Alpama i razdoblje s većim oborinskim padalinama dovelo do povećanja vodostaja rijeke Save s njenim pritocima. Obilne i dugotrajne padaline povećale su vodostaje rijeka i odvodnih kanala u Požeško-slavonskoj županiji, Brodsko-posavskoj županiji i Vukovarsko-srijemskoj županiji. Povećanje vodostaja rijeka i kanala dovodi do izlivanja vode na obradive površine i naseljena mjesta te ih samim time ugrožava. Vodeni val rijeke Save u svibnju 2014. godine naglo je rastao i svoje najveće opterećenje toka dostigao je u istočnoj Slavoniji na području Vukovarsko-srijemske županije u dužini od 67 kilometara od grada Županje sve do granice s Republikom Srbijom (Kelić, 2014: 2).

4.1.1 Reakcija na krizni događaj i upravljanje istim

Vremenske neprilike i obilne kiše koje su od 12. do 19. svibnja 2014. godine pogodile RH utjecale su na povećanje vodostaja rijeke Save i njenih pritoka. Najavljen je dolazak velikog vodenog vala rijeke Save u RH zbog vremenskih oborina i topljenja leda i snijega u Alpama te je označeno upozorenje od mogućih poplava uz rijeku Savu. Kiše koje su padale i povećale vodostaj rijeke Save dovele su 15. svibnja 2014. godine do alarmiranja županijskog stožera za zaštitu i spašavanje Vukovarsko-srijemske županije koji je izvijestio župana o alarmantnom stanju na terenu te je predložena mjera sazivanja izvanredne sjednice županijskog stožera koja je održana sljedeći dan.

Vodostaj rijeke Save dana 16. svibnja 2014. godine i dalje je opasno rastao. Izvanrednom sjednicom županijski stožer, nakon sjednice i obilaska terena na sjednici s predstavnicima Hrvatskih voda koji su iznijeli da je vodostaj 1.036 cm, donio je zaključke da se ne čeka dostizanje vodostaja 1.080 cm za proglašenje izvanrednog stanja nego da se proglašeni ranije.

Usljed toga u 19:00 sati Hrvatske vode donose rješenje o uvođenju izvanrednog stanja na zaštitnim vodnim građevinama, a u 20:00 sati župan na temelju rješenja Hrvatskih voda proglašava izvanredno stanje. Donošenjem izvanrednog stanja uvedene su sljedeće mjere:

- Stanje visoke pripravnosti za policijske snage, vatrogasne snage, Crveni križ, HGSS, CZ.
- Župan, gradonačelnik i načelnici općina obaviješteni su o stanju na terenu.
- Prema donesenim smjernicama HGSS stanica Vinkovci djeluje umjesto specijalističkog tima za spašavanje iz vodi
- CK Vukovarsko-srijemske županije prema donesenim smjernicama se aktivira umjesto specijalističkog logističkog tima.

DUZS 16. svibnja 2014. godine ujedinjuje lokalne i regionalne samouprave na ugroženom području te zahtijeva od OSRH da osnuje namjenski organizirane snage (NOS) za pomoć poplavljenim područjima. Sukladno razvoju situacije osnivaju tri protupoplavna NOS-a OSRH s početnih 495 pripadnika s pripadajućom tehnikom za potrebe Požeško-slavonske županije, Brodsko-posavske županije i Vukovarsko-srijemske županije (Puljezević, 2014: 10).

Vodeni val 17. svibnja 2014. godine dosegno je u jutarnjim satima 1.190 cm. Županijski stožer u suradnji s općinskim stožerima uložio je velik napor u izgradnju i podizanje nasipa da bi spriječili izlivanje rijeke Save iz korita. Veliki izazov u podizanju nasipa koji sprječava prodor vode predstavljalo je manjak vreća za pijesak i samog pijeska. U prijepodnevnim satima paralelno s izgradnjom nasipa županovom odlukom započelo je sklanjanje, evakuacija i zbrinjavanje stanovnika iz ugroženih područja. Paralelno s izradom nasipa i evakuacijom stanovništva radilo se na sanaciji oslabljenih točaka nasipa.

Uz nadljudske napore i pokušajima obrane od poplava u 14:55 sati dolazi do prodora nasipa u Rajevom selu, a u 15:12 sati dolazi do prodora nasipa u Račinovcima gdje se Sava izliva i plavi kuće. Usprkos prolomima i novonastalim problemima spasioци nisu odustajali nego su uporno teško radili u pokušajima zaustavljanja vodenog vala i sprečavanja širenja istog dalje od potopljenih mjesta. Cjelodnevni naponi koji su se nastavili duboko u noć prilikom evakuacije stanovništva i životinjskog fonda ugroženih područja prilikom pucanja Savskog nasipa doveli su do uspješnog izmještanja i smještaja. Prema novonastaloj situaciji donesena je odluka o žurnom izviđanju mogućnosti uspostave druge crte obrane.

Kroz noć i jutro 18. svibnja 2014. godine donijeta je odluka o uspostavi druge crte obrane u svrhu sprječavanja i širenja vodenog vala zbog prodora nasipa na ostala naselja ove dvije

općine. Zadaća se izvršavala na više mjesta uspostavljanjem novih nasipa koji sprječavaju daljnji prodor vode i vodeni val preusmjeravaju prema Spačvanskim šumama. Efekt tog preusmjeravanja bio je smanjenje poplavne površine, a samim time i spašavanje Drenovaca i Vrbanje koji su izravno bili ugroženi pod prijetnjom vodenog vala.

Dana 19. svibnja 2014. godine župan nakon sjednice stožera donosi odluku o nastavku djelovanja u svrhu obrane područja kojoj prijeti izravna opasnost. Paralelno s donesenom odlukom radi se na vraćanju vode u korito rijeke Save sa svim raspoloživim snagama na terenu.

20. svibnja 2014. godine proglašena je katastrofa izazvana poplavom rijeke Save na području Vukovarsko-srijemske županije. Grad Županja tom prigodom postaje koordinacijski centar Državnog stožera za zaštitu i spašavanje koji preuzima vođenje i upravljanje prilikom sanacije terena na poplavljenim područjima.

Narednih dana vrše se koordinacije Državnog stožera i općina u svrhu procjene šteta na poplavljenom području (Kelić, 2014: 4-5;8-9).

Od 23. do 25. svibnja 2014. godine radovi se nastavljaju na osposobljavanju pumpi i vraćanju vode u korito rijeke Save, uklanjanju uginulih životinja, uspostavi električne energije na ključne objekte koji su osposobljeni za priključivanje od strane Hrvatske elektroprivrede (HEP). Plinara istočne Slavonije provodi utvrđivanje stanja i puštanje pogona plinske mreže u rad. Sustav zdravstvene skrbi provodi preventivno cijepljenje. Župan Vukovarsko-srijemske županije donosi odluku na prijedlog Hrvatskih voda o ukidanju izvanrednih mjera za općine Babina Greda, Štitar i grad Županju. Sukladno nalogu Vinkovački vodovod provodi utvrđivanje stanja i provođenja mjera vraćanja vodoopskrbne mreže Račinovci – Đurići u funkciju. Volonteri se svakodnevno prevoze autobusima na teren u svrhu ispomoći prilikom sanacije prostora koje je zahvatio vodeni val (Kelić, 2014: 5;9-10).

28. svibnja – 11. lipnja 2014. godine radi se na dobivanju dozvola od nadređenih institucija u saniranju nastale štete. Ministarstvo poljoprivrede daje dozvolu za pokapanje uginulih životinja, Ministarstvo zaštite okoliša daje dozvole za uspostave odlaganja glomaznog otpada. Ostale institucije kao što su HEP i plinara istočne Slavonije vrše priključivanje kućanstava uz prisustvo vlasnika i ostalih objekata kada se steknu sigurni uvjeti za takvu provedbu. Sukladno odobrenju Hrvatskih voda otvara se kanal Oraščić poradi otpuštanja poplavnih voda te se uklanjaju nasipi koji su postavljeni u svrhu obrane od poplava. U ovom razdoblju voda je u opadanju u naseljima Gunja i Đurići. Nastavlja se s izvlačenjem i uklanjanjem uginulih životinja, sanaciji terena i objekata na poplavljenom području sukladno

povlačenju vode prema koritu rijeke Save. Stožer koordinira radovima i dostavlja obvezne upute o postupanju za evakuirano stanovništvo. Dolazi do povratka stanovništva na sanirane i neugrožene dijelove općine Vrbanje, Drenovce i Gunje sukladno smjernicama državnog stožera uz adekvatne uspostavljene mjere. Ministarstvo graditeljstva uspostavilo je komisiju koja vrši procjenu štete na terenu i utvrđuje koji su objekti za sanaciju, a koji za uklanjanje. Sukladno komisiji Županijsko povjerenstvo za procjenu štete uz prisustvo vlasnika vrši upis u registar nastale štete na objektima i popis namještaja koji je stradao tijekom poplave i koji se sanirao odvozom krupnog otpada (Kelić, 2014: 10-11).

4.1.2 Analiza uporabe osoblja, opreme korištene u kriznom događaju

Krizni izazovi zahtijevaju ozbiljan institucionalni pristup i vođenje zbog suzbijanja njihovih posljedica. Krizni izazov poplava u istočnoj Slavoniji jedna je od najvećih kriza na tom području te kao takav je jedinstven jer je po prvi puta temeljem Zakona o zaštiti i spašavanju Vlada RH na prijedlog ravnatelja DUZS-a proglasila katastrofu zbog prodora nasipa u Račinovcima i Rajevom Selu. Vukovarsko-srijemska županija i CZ Vukovarsko-srijemske županije vodili su krizni događaj do 16. svibnja kada DUZS preuzima vođenje i upravljanje. Niz institucija sudjelovale su u tom kriznom događaju. Prvenstveno u prvoj fazi, prioritet je bio obrana od poplava te evakuacija stanovništva i životinja s ugroženog područja. Nakon prestanka rasta vodostaja i početka smanjivanja počela je faza procjena i sanacije uzrokovane kriznim događajem.

Prikupljenim informacijama i analizom institucionalnog utjecaja u kriznom događaju, koje su vidljive iz tablice 1 i tablice 2 te slike 2 i slike 3, možemo analizirati utjecaje institucija u kriznom događaju uporabom osoblja i MTS-a (Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014).

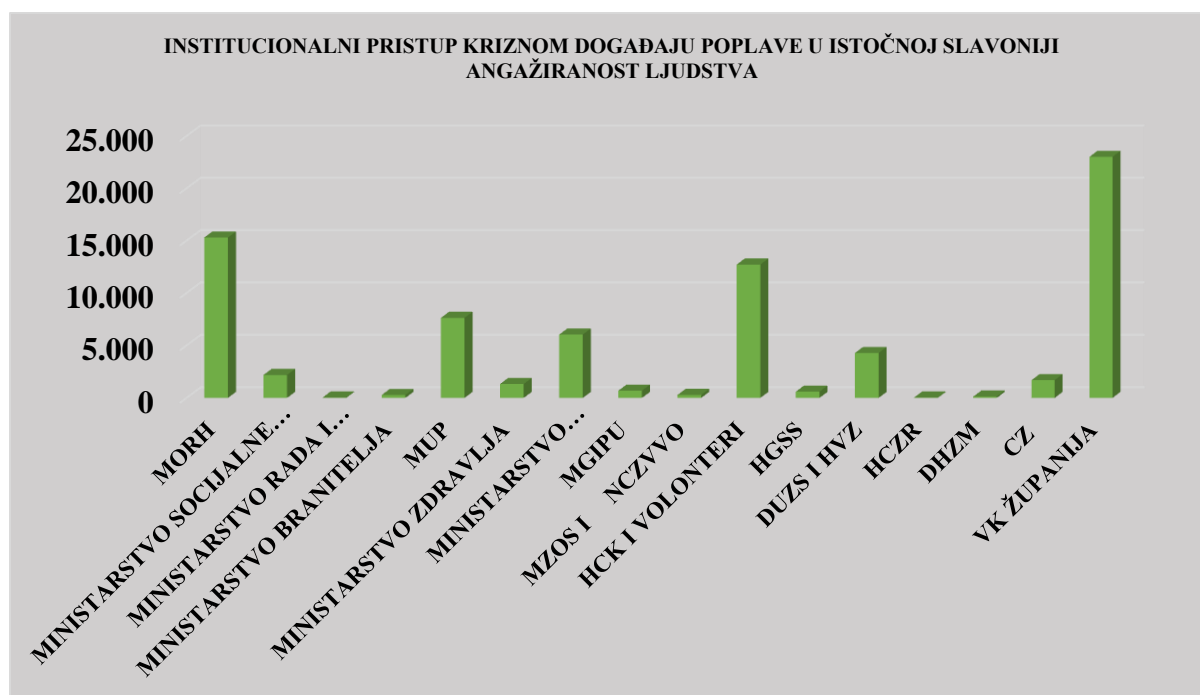
Tablica 1 Zbirna evidencija angažiranosti osoblja prilikom kriznog događaja poplave u

ZBIRNA EVIDENCIJA ANGAŽIRANOSTI OSOBLJA																
DATUM	MORH	MINISTARSTVO SOCIJALNE POLITIKE I MLADIH	RADA I MIROVNSKOG POSREDOVANJA	MINISTARSTVO BRANITELJA	MUP	MINISTARSTVO ZDRAVLJA	MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE	MGIPU	MZOS I NCZVVO	HCK I VOLONTERI	HGSS	DUZSI HVZ	HCZR	DHZM	CZ	VK ŽUPANIJA
14.5.2014.	0	N/A	N/A	0	0	0	16	0	0	0	0	0	0	0	83	N/A
15.5.2014.	0	N/A	N/A	0	0	0	36	0	0	0	22	0	0	0	83	N/A
16.5.2014.	363	N/A	N/A	0	13	0	78	0	4	303	16	0	0	6	83	N/A
17.5.2014.	1209	N/A	N/A	0	353	0	123	0	0	303	44	22	0	9	83	N/A
18.5.2014.	1371	N/A	N/A	0	514	0	133	0	0	303	58	23	0	2	83	N/A
19.5.2014.	1010	N/A	N/A	45	331	0	145	0	14	302	25	23	0	5	83	N/A
20.5.2014.	910	N/A	N/A	25	406	22	175	0	6	302	30	43	0	3	83	N/A
21.5.2014.	1123	N/A	N/A	21	435	22	175	0	6	302	43	56	0	7	6	N/A
22.5.2014.	714	N/A	N/A	26	643	36	175	0	5	302	39	23	N/A	5	14	N/A
23.5.2014.	633	N/A	N/A	23	580	46	175	0	5	302	38	35	N/A	7	31	N/A
24.5.2014.	674	N/A	N/A	48	559	38	173	0	0	302	25	146	N/A	2	67	N/A
25.5.2014.	800	N/A	N/A	3	472	44	173	0	0	302	18	143	N/A	3	17	N/A
26.5.2014.	636	N/A	N/A	3	429	56	175	0	7	302	16	153	N/A	2	17	N/A
27.5.2014.	390	N/A	N/A	4	324	59	175	10	7	302	18	153	N/A	4	6	N/A
28.5.2014.	382	N/A	N/A	3	317	51	175	6	5	302	15	153	N/A	2	4	N/A
29.5.2014.	363	N/A	N/A	3	257	53	195	9	5	302	18	153	N/A	3	114	N/A
30.5.2014.	367	N/A	N/A	3	218	55	195	16	9	302	18	153	N/A	2	46	N/A
31.5.2014.	339	N/A	N/A	3	200	56	193	6	0	302	14	153	N/A	2	92	N/A
1.6.2014.	384	N/A	N/A	3	168	47	193	2	0	302	12	121	N/A	2	63	N/A
2.6.2014.	450	N/A	N/A	3	156	44	195	16	7	302	10	116	N/A	2	63	N/A
3.6.2014.	295	N/A	N/A	4	146	48	195	16	14	302	9	120	N/A	3	63	N/A
4.6.2014.	293	N/A	N/A	3	146	52	195	18	10	303	15	158	N/A	2	63	N/A
5.6.2014.	279	N/A	N/A	3	140	53	175	22	8	303	15	152	N/A	2	63	N/A
6.6.2014.	229	N/A	N/A	3	138	45	175	20	7	303	9	152	N/A	2	63	N/A
7.6.2014.	175	N/A	N/A	3	89	44	175	14	0	303	8	146	N/A	2	63	N/A
8.6.2014.	177	N/A	N/A	3	86	44	115	13	0	303	8	142	N/A	2	63	N/A
9.6.2014.	225	N/A	N/A	3	88	38	115	16	15	303	10	133	N/A	3	63	N/A
10.6.2014.	217	N/A	N/A	7	91	36	115	76	14	303	8	133	N/A	2	63	N/A
11.6.2014.	165	N/A	N/A	3	89	30	115	24	13	303	9	133	N/A	3	63	N/A
12.6.2014.	152	N/A	N/A	3	83	30	115	22	7	303	10	110	N/A	2	N/A	N/A
13.6.2014.	152	N/A	N/A	3	79	32	115	21	14	303	8	110	N/A	2	N/A	N/A
14.6.2014.	113	N/A	N/A	3	76	28	113	3	1	303	2	127	N/A	2	N/A	N/A
15.6.2014.	64	N/A	N/A	3	0	22	103	2	0	303	0	68	N/A	2	N/A	N/A
16.6.2014.	61	N/A	N/A	3	0	23	105	21	16	303	0	70	N/A	2	N/A	N/A
17.6.2014.	61	N/A	N/A	3	0	20	105	59	15	303	0	67	N/A	2	N/A	N/A
18.6.2014.	61	N/A	N/A	3	0	19	105	31	14	303	0	89	N/A	2	N/A	N/A
19.6.2014.	59	N/A	N/A	3	0	19	103	6	7	303	0	89	N/A	2	N/A	N/A
20.6.2014.	59	N/A	N/A	3	0	19	105	55	12	303	0	89	N/A	2	N/A	N/A
21.6.2014.	56	N/A	N/A	0	0	19	103	3	0	303	0	99	N/A	2	N/A	N/A
22.6.2014.	56	N/A	N/A	0	0	16	103	2	0	303	0	94	N/A	2	N/A	N/A
23.6.2014.	56	N/A	N/A	0	0	16	104	57	9	303	0	81	N/A	2	N/A	N/A
24.6.2014.	56	N/A	N/A	0	0	16	103	65	11	303	0	79	N/A	2	N/A	N/A
25.6.2014.	56	N/A	N/A	0	0	12	103	2	6	303	0	92	N/A	2	N/A	N/A
26.6.2014.	56	N/A	N/A	0	0	12	103	56	6	303	0	80	N/A	2	N/A	N/A
UKUPNO	15.291	2.182	33	275	7.626	1.322	6.036	689	279	12.710	590	4.282	33	119	1.688	23.000

istočnoj Slavoniji

Izvor: Vlada RH, 2014

Slika 2 Dijagram institucionalnog prikaza kriznog događaja poplava u istočnoj Slavoniji kroz angažiranost ljudstva

ANGAŽIRANOST MTS PO INSTITIJAMA

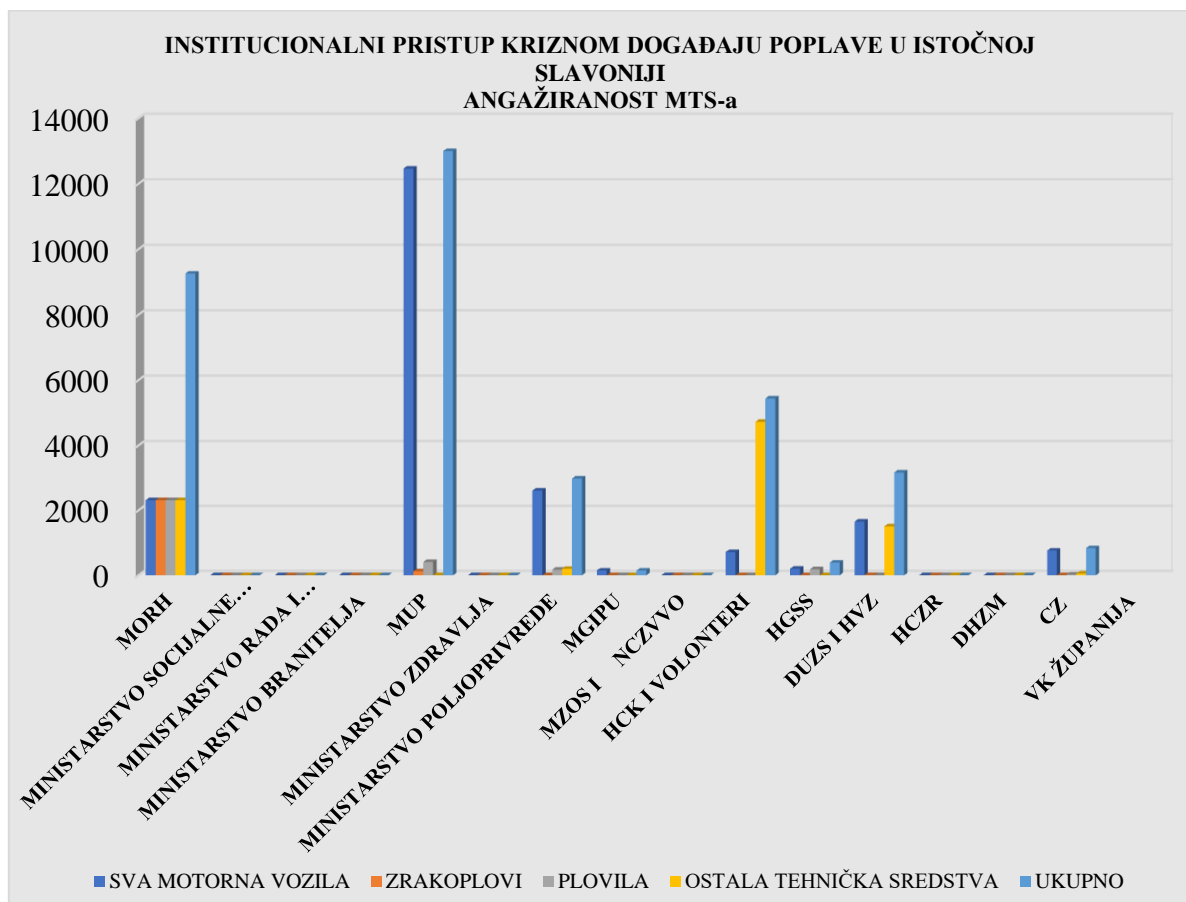
	MORH	MINISTARSTVO SOCIJALNE POLITIKE I MLADIH	MINISTARSTVO RADA I MIROVNSKOG SUSTAVA	MINISTARSTVO BRANITELJA	MUP	MINISTARSTVO ZDRAVLJA	MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE	MGIPU	MZOS I NCZVVO	HCK I VOLONTERI	HGSS	DUZS I HVZ	HCZR	DHZM	CZI VK ŽUPANIJA
SVA MOTORNA VOZILA	2314	N/A	N/A	0	12464	0	2608	148	0	714	204	1653	0	0	760
ZRAKOPLOVI	2314	N/A	N/A	0	123	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0
PLOVILA	2314	N/A	N/A	0	410	0	173	0	0	0	186	0	0	0	22

OSTALA TEHNIČKA SREDSTVA	2314	N/A	N/A	0	0	0	198	0	0	4724	0	1507	0	0	54
UKUPNO	9256	N/A	N/A	0	12997	0	2979	148	0	5438	390	3166	0	0	836

Tablica 2 Zbirna evidencija angažiranosti materijalno-tehničkih sredstava (MTS) prilikom kriznog događaja poplave u istočnoj Slavoniji

Izvor: Vlada RH, 2014

Slika 3 Dijagram institucionalnog prikaza kriznog događaja poplava u istočnoj Slavoniji kroz angažiranost MTS-a

DUZS-u je u Županji bilo izdvojeno zapovjedno mjesto u svrhu koordinacije svih aktivnosti na terenu te je u tu svrhu smješten Kabinet ravnatelja te stožer DUZS-a. Poslovi koje je DUZS obavljao tijekom krize:

- Odnosi s javnošću
- Protokol
- Organizacija sjednica Stožera zaštite i spašavanja RH
- Administrativni poslovi

- Komuniciranje i koordinacija s ostalim tijelima državne uprave, jedinica lokalne (područne) samouprave i pravnim osobama koje su bile uključene u obranu od poplava (Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 24).

Hrvatska vatrogasna zajednica (HVZ) sudjelovala je unutar DUZS-a u svim aktivnostima prilikom poplava kroz poslove koje su obavljali:

- Sudjeluju u radu Stožera zaštite i spašavanja RH (ZiS RH)
- Pomažu pri ustrojavanju evidencija i baza podataka
- Praćenje kretanja vatrogasnih snaga prilikom utvrđivanja stanja na terenu
- Pomoć pri ispumpavanju vode iz objekata
- Evakuacija ljudi i životinja
- Uklanjanje uginulih životinja
- Dežurstva u Stožeru ZiS RH
- Pružanje tehničke pomoći kod snimanja bespilotnim letjelicama za potrebe svih službi (Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 26; 57; 58 i prilog 21).

Angažman snaga DUZS-a i HVZ-a obuhvatio je 4282 osobe i 3166 sredstava MTS-a.

Civilna zaštita Vukovarsko-srijemske županije sudjelovala je od samih početaka kriznog događaja 14. svibnja kada je vodostaj rijeke Save bio u porastu te predstavljao visoki stupanj prijetnje naseljenim područjima uz rijeku Savu. Angažiranost civilne zaštite obuhvatila je 1688 osoba, a VK županije (angažirane tvrtke i pravne osobe s područja Vukovarsko-srijemske županije, volonteri...) oko 23.000 osoba i ukupnim angažiranim MTS-om od 836 sredstava. Zadaće koje su obavljali su:

- Koordinacija operativnog djelovanja CZ-a
- Koordinacija djelovanja operativnih snaga ZiS-a RH putem nominiranih časnika za vezu
- Koordinacija rada volontera, podizanje kampa za smještaj i vođenje evidencije volontera
- Logistička potpora u radu ostalim operativnim snagama ZiS-a RH
- Koordinacija probacijskih poslova na pogođenom području (Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 26 i prilozima 24 i 25).

HGSS je angažiran od 15. svibnja tijekom kriznog događaja s 590 osoba i 390 sredstava MTS-a kao potpora DUZS-u s timovima za spašavanje na vodi kroz sljedeće aktivnosti:

- Obrane od poplava kroz obilazak i ojačavanje nasipa
- Evakuacija ljudi i životinja
- Uklanjanje uginulih životinja
- Drugi poslovi po nalogu Stožera ZiS RH (Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 59 i prilog 23).

MORH – NOS OSRH djelovao je tijekom kriznog događaja od 16. svibnja po zahtjevu DUZS-a sa svojim osobljem koje je obuhvatilo 15.291 osoba i 9256 sredstava MTS-a. Poslovi u kojima je sudjelovao NOS OSRH su:

- Izgradnja nasipa
- Sanacija nasipa
- Evakuacija ugroženih i unesrećenih ljudi i životinja
- Izviđanje područja iz zraka
- Dostava hrane i vode
- Dostava ostale humanitarne pomoći ugroženom stanovništvu
- Spremanje obroka ugroženom stanovništvu
- Pružanje zdravstvene skrbi
- Prijevoz
- Distribucija goriva, saniranje cesta
- Izvlačenje uginulih životinja
- Epidemiološke zadaće i dekontaminacija ljudi i motornih vozila (Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 35 i 36 i prilog 6).

MUP – angažirane su sve snage PU Vukovarsko-srijemske od 17. svibnja. MUP je angažirao ukupno 7626 osoba i 12.977 sredstava MTS-a (većinom automobili koji su osiguravali područje pogođeno poplavama). Zadaće koje su obavljali su:

- Evakuacija civilnog stanovništva
- Pružanje pomoći i regulaciji prometa i prihvatu stanovništva pri izlasku iz poplavljenih naselja
- Uspostava punktova na poplavljenim područjima

- Nadzor i evidentiranje osoba, vozila i službi koje ulaze i izlaze na poplavljeno područje (Izvešće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 37 i 38 i prilog 8).

Ministarstvo poljoprivrede – angažirane snage unutar Ministarstva poljoprivrede su uprava vodnog gospodarstva, Hrvatske vode, veterinarski djelatnici i inspektori te licencirane tvrtke za radove obrane od poplava. Navedeni su sudjelovali u pripremi obrana od poplave, a nakon proglašenja izvanrednog stanja djeluju u obrani od poplava i sanaciji nastalog stanja prilikom prodora nasipa u Račinovcima i Rajevom Selu. Angažiranost snaga tijekom kriznog događaja obuhvatila je 6036 osoba i 2979 MTS sredstava. Zadaće koje su obavljali tijekom krize su:

- Izgradnja i obilazak nasipa
- Ispumpavanje vode iz bunara i kuća
- Sanacija klizišta, ojačavanje nožica na branjenoj strani nasipa, protutlačni bunari
- Popravak pristupnih putova
- Sanacija prodora nasipa u Račinovcima
- Evakuacija životinja
- Zbrinjavanje i veterinarski pregledi životinja
- Dezinfekcija i deratizacija (Izvešće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 42-46 i prilog 12).

Hrvatski crveni križ (HCK) i volonteri – tijekom kriznog događaja HCK je sudjelovao od 16. svibnja u zbrinjavanju unesrećenih i evakuiranih stanovnika poplavljenih područja te u njihovom zbrinjavanju u prihvatnim centrima. HCK i volonteri ukupno su sudjelovali u krizi sa 12.710 osoba te 5438 sredstava MTS-a kroz sljedeće zadaće:

- Priprema i podjela hrane
- Priprema centra za evakuaciju
- Evidencija evakuiranih osoba u evidenciju Službe traženja
- Prihvat i smještaj evakuiranog stanovništva
- Psihološka pomoć evakuiranom stanovništvu
- Prikupljanje pomoći za evakuirane
- Organizacija rada lokalnog stanovništva (volontera)
- Logistička potpora i evidencija kod izdavanja humanitarne pomoći
- Sudjelovanje u radu kriznog stožera

- Prihvat i skladištenje humanitarne pomoći (Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 57 i prilog 20).

Ministarstvo zdravlja svoj angažman počinje od 20. svibnja kroz pomoć evakuiranom i unesrećenom stanovništvu. Ministarstvo zdravlja sudjelovalo je s 1322 osobe kroz sljedeće zadaće:

- Zbog mogućnosti epidemije koordinacija i suradnja s Veterinarskom inspekcijom Ministarstva poljoprivrede
- Dodatni angažman timova Hitne medicinske pomoći
- Izrada naputka o pružanju zdravstvene zaštite na poplavno ugroženim područjima
- Priprema i procjena hitne nabave lijekova, medicinskog materijala i antiseptika
- Osnovano povjerenstvo za praćenje dezinfekcije komaraca te deratizacije i dezinfekcije na poplavljenim područjima
- Ambulantni pregledi i prijevozi, sanitarni izvidi, cijepljenje, asanacije (Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 49-52 i prilog 16).

Od ostalih institucija koje su sudjelovale kroz humanitarni rad i uključivanje sukladno potrebama DUZS-a u svom djelokrugu posla:

- Ministarstvo rada i mirovinskog sustava sudjelovalo je s 33 osobe tijekom kriznog događaja (Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 39-40 i prilog 10).
- Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta sudjelovalo je s 279 osoba tijekom kriznog događaja (Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 55-56 i prilog 17).
- Državni hidrometeorološki zavod sudjelovao je sa 119 osoba tijekom kriznog događaja (Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 56-57 i prilog 19).
- Ministarstvo socijalne politike i mladih sudjelovalo je s 2182 osobe, a MTS nije prikazan kroz izvješće tijekom sudjelovanja u kriznom događaju (Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 33 i prilog 4).

- Hrvatski centar za razminiranje sudjelovao je s 33 osobe tijekom kriznog događaja (Izvešće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 58-59 i prilog 22).
- Ministarstvo hrvatskih branitelja sudjelovalo je s 275 osoba tijekom kriznog događaja (Izvešće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 48-49 i prilog 15).

4.1.3 Analiza prepoznatih lekcija

Tijekom izvanrednog događaja poplave u istočnoj Slavoniji koji je trajao od 14. svibnja do 26. lipnja 2014. godine sudjelovao je velik broj institucija. Vodeni val koji je pogodio i svoj rekordni vrhunac dosegao na području Vukovarsko-srijemske županije doveo je prvi put na prijedlog DUZS-a da Vlada RH proglasi izvanredno stanje temeljem Zakona o zaštiti i spašavanju. Preporuke koje su donesene nakon kriznog događaja:

- Donošenje Zakona o CZ-u koji će postati temelj Zakona na području „*zaštite i spašavanja ugroženog stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara i okoliša u velikim nesrećama i katastrofama.*“
- Zakonom je potrebno definirati institucionalne odnose unutar sustava te definirati horizontalne i vertikalne institucionalne odnose i odgovornosti i nadležnosti.
- Članovi sustava trebali bi biti državni dužnosnici te njihovi ekvivalenti.
- Uočeni su problemi jer većina tijela državne uprave ne planira ili nema mogućnost planiranja sredstava za izvanredne situacije, nemaju opremu za odgovor na krize i logističke kapacitete. Sukladno navedenom potrebna je uspostava Fonda za izvanredne situacije kojim bi se pokrilo djelovanje u izvanrednim situacijama.
- Pojedine institucije tijekom kriznog događaja imale su problema prilikom angažiranosti osoblja i vođenja njihovih evidencija radnog vremena jer su ograničene s uporabom ljudstva propisano svojim pravilnicima. Sukladno navedenom potrebno je zakonodavno uređenje angažiranosti osoblja u uvjetima odgovora na velike nesreće i katastrofe.
- Obrana od poplava:
 - Izgradnja učinkovitog mehanizma za uzbunjivanje
 - Uređenje i nadogradnja nasipa pogođenog poplavom
 - Kadrovski jačanje vodno-gospodarske ispostave

- Uređenje i opremanje Podcentra obrane od poplava u Županji
- Proširenje infrastrukture vezane za meteorološka i hidrološka mjerenja.
- Planski dokumenti:
 - Izrada metodologije za procjenu posljedica katastrofe (na bazi sektora)
 - Izrada planova i kapaciteta za zbrinjavanje usred velikih nesreća i katastrofa odmah po evakuaciji kao i dugotrajnog smještaja u slučaju kada se za to stvore potrebni uvjeti
 - Komunalna društva moraju se planski obvezati i izraditi planove zbrinjavanja o postupanju s glomaznim otpadom i nakon predviđenog roka organiziranog prikupljanja
 - Uspostava kriznih stožera po svim ministarstvima zbog lakšeg komuniciranja u kriznim situacijama.
- Operativno djelovanje
 - Sustavna uspostava upravljačkog komuniciranja u kriznim situacijama za sve sudionike krize
 - Razviti kroz sustav upravljanja osobljem i MTS-om identifikaciju potreba i usmjeravati resurse kvalitetno prema kriznim žarištima u svrhu kvalitetnijeg djelovanja u krizi
 - Stožer ZiS-a RH treba razviti ulogu u kojoj ima sposobnost donošenja izvršnih, a ne samo savjetodavnih odluka
 - Pravodobno informirati stanovništvo i razviti svijest kod odgovora na krizne događaje
 - Razviti kvalitetniju koordinaciju svih sudionika kriznih događaja
 - Razviti sustav prioriteta kod evakuacije na lokalnoj razini (stari i nemoćni)
 - Sustav upravljanja volonterima gdje bi se evidentirali, usmjeravali i nadzirali u provedbi operativnih planova reakcija u kriznim situacijama
 - Razviti i definirati uloge specijalističkih timova CZ-a kroz veći broj pripadnika te adekvatniju opremu i obuku.
- Osposobljavanje provesti kroz edukacije o kriznom menadžmentu, vježbama po funkcionalnim područjima na svim stožernim razinama. Potrebna je provedba simulacijskih vježbi u svrhu uvježbavanja donošenja odluka na razini donositelja odluka.

- Opremanje i osposobljavanje udruga koje se kao redovnom djelatnošću bave zaštitom i spašavanjem kao što su Vatrogastvo, HCK, HGSS... (Izješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014: 72-74).

Kriza koju je izazvala poplava u istočnoj Slavoniji u svibnju 2014. godine ostavila je za sobom niz neriješenih problema s kojima su se susretali stanovnici tog područja još godinama. Sama izgradnja i obnova imala je svoj negativni epilog koji je okončan tek oko 2020. godine, a zatim su ostali gospodarski problemi i iseljavanje mladih s pogođenog područja odlazeći u potrazi za poslom da prehrane sebe i obitelji. (Omerović Lešić, 2020)

4.2 Analiza potresa na Banovini

Zemlja je sferični planet koji se sastoji od mnogo slojeva. Unutarnji sloj zemlje sastoji se od *unutarnje jezgre, vanjske jezgre, unutarnjeg plašta, vanjskog plašta*, dok je na površini zemlje *kora* (Arežina, 2015).

Potres nastaje kao „...*rezultat naglog otpuštanja akumulirane energije u Zemljinoj kori koja se prenosi u obliku seizmičkih valova... Tektonski potresi nastaju pomakom stijenskih blokova duž rasjeda ili rasjednih zona. Do nastanka rasjeda dolazi zbog međusobnog pomicanja rasjednih blokova ili krila unutar Zemljine kore... Duljina rasjeda može biti od nekoliko centimetara do nekoliko tisuća kilometara.*“ (Vlada RH, 2021: 192). Postoje tri vrste rasjeda: pomak normalni rasjed, reversni rasjed i rasjed s lijevim pomakom.

Potres je prirodna pojava koja može dovesti do velikih katastrofa u urbanom području. Razlog zbog čega je potres izuzetno opasan je taj što se isti ne može predvidjeti niti spriječiti te samim time daje dodatnu razinu ozbiljnosti i posljedica koje može uzrokovati. Mjesto potresa koje se nalazi unutar zemlje naziva se fokus ili hipocentar, dok točka nastanka potresa na zemlji naziva se epicentar. Za mjerenje jakosti potresa koristi se mjerenje intenziteta i magnitude potresa. Za mjerenje intenziteta potresa postoje različite ljestvice, no najčešće se koriste: „*Mercalli-Cancani-Siebergova (MCS), Modificirana Mercallijeva (MM, u SAD-u), Medvedev-Sponheuer-Karnikova (MSK) i Europska makroseizmička ljestvica (EMS) koje većinom imaju 12 stupnjeva...*“, a koje opisuju jačinu i učinke potresa kao što je prikazano na slici 4 (Lončar & Dasović, 2020).

Slika 4 Prikaz Mercalli-Cancani-Siebergove ljestvice intenziteta kod potresa.

Stupanj	Naziv	Kratki opis karakteristika ljestvice MCS
I *	Nezamjetljiv potres	Bilježe ga jedino seizmografi.
II *	Jedva osjetan potres	Osjeti se samo u gornjim katovima visokih zgrada.
III *	Lagan potres	Tlo podrhtava kao kad ulicom prođe automobil.
IV *	Umjeren potres	Prozorska okna i staklenina zveče kao da je prošao težak teretni automobil.
V *	Prilično jak potres	Njišu se slike na zidu. Samo pojedinci bježe na ulicu.
VI *	Jak potres	Slike padaju sa zida, ormari se pomiču i prevrću. Ljudi bježe na ulicu.
VII *	Vrlo jak potres	Ruše se dimnjaci, crjepovi padaju sa krova, kućni zidovi pucaju.
VIII *	Razoran potres	Slabije građene kuće se ruše, a jače građene oštećuju. Tlo puca.
IX *	Pustošni potres	Kuće se teško oštećuju i ruše. Nastaju velike pukotine, klizišta i odroni zemlje.
X *	Uništavajući potres	Većina se kuća ruši do temelja, ruše se mostovi i brane. Izbija podzemna voda.
XI *	Katastrofalan potres	Srušena je velika većina zgrada i drugih građevina. Kidaju se i ruše stijene.
XII *	Veliki katastrofalan potres	Do temelja se ruši sve što je čovjek izgradio. Mijenja izgled krajolika, rijeke mijenjaju korito, jezera nestaju ili nastaju.

Izvor: University of Kentucky, (2022)

Mjerenjem magnitude potresa opisujemo „...relativnu veličinu ili količinu oslobođene elastične energije potresa.“ Magnituda potresa pokazuje amplitudni pomak seizmičkog vala izmjeren na nekoj seizmološkoj postaji. Energija koja je oslobođena u žarištu mjeri se i bilježi kao amplituda vala na postaji. Magnituda potresa izražava se prema Richterovoj ljestvici prema tvorcu Charlesu F. Richteru koji ju je 1935. godine uveo u seizmologiju. Skala ljestvice mjeri se od 0 do 10 gdje 0 prikazuje najmanju magnitudu potresa, a 10 najveću magnitudu potresa prikazano na slici 5 (Lončar i Dasović, 2020).

manja od 2	mikro	ljudi ga ne osjete, bilježe ga samo seizmografi
2,0 – 3,9	manji	ljudi ga mogu osjetiti (one iznad 3,0 najčešće osjete), rijetko uzrokuje štetu
4,0 – 4,9	lagani	ljudi u zatvorenom prostoru osjete trešnju i čuju zvukove pomicanja pokućstva, ljudi na otvorenome ga ne osjete, mala je vjerojatnost nastanka štete
5,0 – 5,9	umjereni	svi ljudi ga osjete, a uzrokuje štetu na slabijim građevinama
6,0 – 6,9	jaki	ljudi ga osjete i na udaljenostima od nekoliko stotina kilometara od epicentra, uzrokuje manje štete na kvalitetnim građevinama
7,0 – 7,9	veliki	nanosi štetu većini građevina na udaljenosti 250 km od epicentra
8,0 – 9,9	razarajući	razara većinu građevina udaljenih 1000 km od epicentra, mijenja se izgled Zemljine površine
veća od 10	epski	nije nikad zabilježen

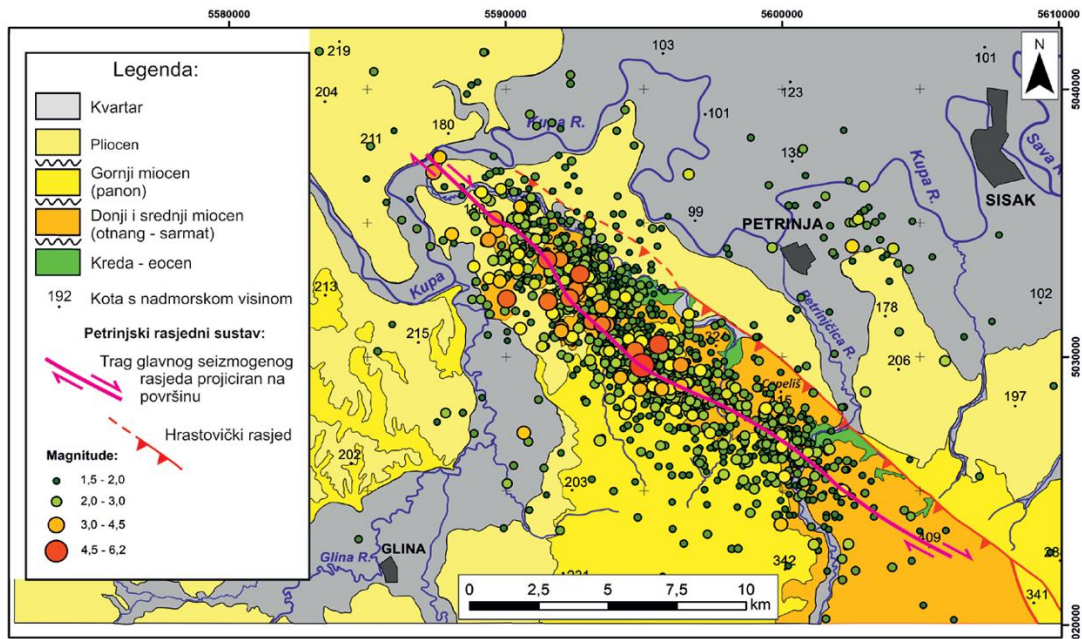
Slika 5 Richterova ljestvica jakosti potresa

Izvor: Hrvatska enciklopedija, (2021)

4.2.1 Reakcija na krizni događaj i upravljanje

Na Banovini se 28. prosinca 2020. godine u 06:28 sati dogodio potres magnitude 5.0 Richtera s epicentrom pokraj Petrinje te je u tom potresu nastala materijalna šteta bez gubitka ljudskih života. Drugog dana 29. prosinca 2020. godine u 12:19 sati na Banovini se dogodio potres magnitude 6.2 Richtera s epicentrom 6 km jugozapadno od Petrinje, dubina 11.5 km, intenziteta u epicentru VIII-IX stupnjeva EMS ljestvice (Seizmološka služba pri geofizičkom odsjeku PMF-a, 2020). Prema Mercalli-Cancani-Siebergovoj ljestvici potres je bio između razornog i pustošnog potresa, a prema Richterovoj ljestvici mjerenja razina je jakog potresa. Potres je izazvao velika razaranja objekata, pukotine u tlu, uništavanje infrastrukture, klizišta i otklone zemlje te veliku materijalnu štetu, a isti se osjetio na stotine kilometara udaljenosti. Nažalost, prilikom tog potresa sedam je osoba poginulo, dok je 18. ožujka 2021. godine u Općoj bolnici Karlovac od posljedica potresa preminula jedna ženska osoba tako da se broj poginulih popeo na osam. Potres je nastao zbog vertikalnog rasjeda (s desnim pomakom pružanja SZ-JI) dugog 20 kilometara. Pomicanje tog rasjeda izazvalo je dva velika, razorna navedena potresa te niz malih potresa koji su se u narednom razdoblju događali na području Banovine (Vlada RH, 2021: 29).

Slika 6 Pojednostavnjena geološka karta epicentralnog područja Petrinje¹

Izvor: VLADA RH, (2021):29

Nakon potresa 28. prosinca 2020. godine jačine 5.0 po Richteru operateri centra CZ Sisak i Zagreb zaprimaju velik broj poziva vezano uz štetu koju je prouzročio potres te su sve službe CZ-a (djelatnici CZ službe i Ravnateljstva CZ-a Sisak, vatrogasci JVP, DVD-ovi i komunalna poduzeća gradova Sisak, Petrinja i Glina) alarmirane i izašle na teren. Stožer CZ-a Sisačko-moslavačke županije, zajedno sa stožerima CZ-a gradova Sisak, Petrinja i Glina kao i jedinicama lokalne i područne samouprave (JLPS), koordinirao je sve aktivnosti u svrhu utvrđivanja nastale štete prilikom potresa. Stanovnicima pogođenog područja omogućena je prijava štete putem web-stranice i telefona prema Ravnateljstvu CZ-a Sisačko-moslavačke županije (Odgovor sustava CZ-a na razorni potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2021: 7 i 8).

Dana 29. prosinca 2020. godine u 11:30 sati održan je operativni sastanak Ravnateljstva CZ-a Sisačko-moslavačke županije koji je predvodio Ravnatelj Ravnateljstva CZ-a dr. sc. Damir Trut u svrhu koordinacije i poduzimanja daljnjih koraka u sanaciji nastale štete od potresa. Nakon završetka sastanka u 12:19 sati uslijedio je drugi razorni potres magnitude 6.2 po Richteru koji je izazvao veliku materijalnu štetu, urušavanje objekata, nastanak odrona tla,

¹ Slika prikazuje " ...dio serije potresa (od 25. prosinca 2020. do 15. veljače 2021.) i trag glavnog seizmogenog rasjeda s desnim pomakom, pružanja SZ-JI, koji je projiciran na površini. Epicentar glavnog potresa 29. prosinca 2020. prikazan je najvećim crvenim krugom". (Odgovor sustava CZ-a na razorni potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2021: 29.)

otvaranje rupa u tlu, oštećenje infrastrukture (naponske mreže, komunikacijske mreže, plinovoda...) kao i komunikacija i mostova koje su spajale gradove i sela unutar Sisačko-moslavačke županije.

„Županijski centri 112 Zagreb i Sisak te Operativni centar CZ (OCCZ) na nacionalnoj razini odmah su aktivirali sve operativne snage sustava civilne zaštite na svim razinama: stožeri CZ-a, operativne snage vatrogastva, HCK-a, HGSS-a, te sudionici sustava CZ-a; Hrvatska vojska, policija te hitna medicinska služba.“ (Odgovor sustava CZ-a na razorni potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2021: 10.)

Zbog oštećenja infrastrukture i tehničkih poteškoća u županijskom centru 112 u Sisku i nemogućnosti komuniciranja i zaprimanja poziva od unesrećenih, Županijski centar 112 Zagreb preuzeo je rad na lokacijama Sveta Nedjelja i sjedištu Ravnateljstva CZ-a u Zagrebu.

„Republika Hrvatska je 29. prosinca 2020. aktivirala Mehanizam unije za CZ – program Unije namijenjen pružanju žurne pomoći – te zatražila međunarodnu pomoć.“ (MUP RH-Ravnateljstvo CZ, 2020).

„Zahtjevu Republike Hrvatske za žurnu međunarodnu pomoć odazvalo se ukupno 15 država članica Europske unije (Slovenija, Grčka, Italija, Mađarska, Austrija, Slovačka, Češka, Rumunjska, Bugarska, Švedska, Litva, Francuska, Portugal, Njemačka, Turska). Osim toga, bilateralnim putem, pomoć su ponudile još; Švicarska, Sjeverna Makedonija, Koreja, Bosna i Hercegovina, Poljska, Finska, Njemačka, Austrija, Turska, Bugarska, Nizozemska, Ukrajina, Srbija i Ujedinjeni Arapski Emirati... Donirano je: 560 stambenih kontejnera, 974 zimski šatora, 4.890 sklopivih kreveta, 3.844 vreća za spavanje, 501 električni grijač, 248 svjetiljki i 8 balona\ornjeva za osvjetljenje.“ (Odgovor sustava CZ-a na razorni potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2021: 32).

U narednim danima na područje Sisačko-moslavačke županije dostavljana je međunarodna pomoć kao što su stambeni kontejneri, kreveti i ostala humanitarna pomoć potresom pogođenom području.

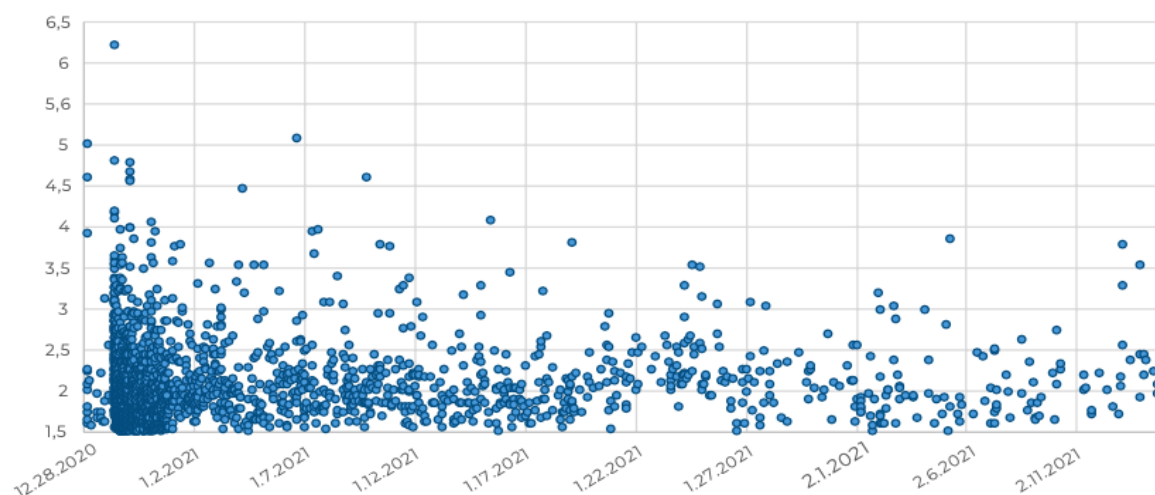
Velik broj volontera i udruga uputio se prema području pogođenom potresom te je nastao koordinacijski i organizacijski kolaps (Đikić, Ivica, 2021).

Do 18:00 sati istog dana zabilježeno je šesnaest potresa magnitude veće od 3.0 Richtera.

Dana 30. prosinca 2020. godine na lokacijama SRC PIGIK u Petrinji uspostavljeno je operativno mjesto gdje je smješteno zapovjedništvo i operativne snage s logističkom potporom (Odgovor sustava CZ-a na razorni potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2021: 14).

U narednom periodu do 4. siječnja 2021. godine provodile su se operacije traganja i spašavanja te uklanjanja kritične infrastrukture koja je opasna, a uzrokovana je potresom. Također treba naglasiti da potresi nisu prestali, nego je dodatno zabilježen velik broj potresa na tom području.

Slika 7 Vremenska distribucija potresa prema magnitudi od 28. prosinca 2020. do 15. veljače 2021.

Magnituda (Richter)	Broj potresa
2,0 – 2,9	847
3,0 – 3,9	98
4,0 – 4,9	15
5,0 – 5,9	2
6,0 – 6,9	1

Izvor: VLADA RH, (2021):198

„Na temelju Zakona o sustavu CZ, članka 22. i 54., nakon analize stanja na terenu i na prijedlog potpredsjednika Vlade RH i ministra unutarnjih poslova dr. sc. Davora Božinovića, Vlada Republike Hrvatske je 4. siječnja 2021. godine proglasila katastrofu za Sisačko-moslavačku županiju te dijelove Zagrebačke i Karlovačke županije pogođene potresom.“ (Odgovor sustava CZ-a na razorni potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2021: 28.) Vlada je formirala Stožer CZ-a na čelu s potpredsjednikom Vlade RH u svrhu otklanjanja posljedica katastrofe uzrokovane potresom 29. prosinca 2020. godine (Despot, 2021).

4.2.2 Analiza uporabe osoblja i opreme korištene u kriznom događaju

Potres se ne može se predvidjeti te je kao takav izuzetno opasan i ima često kobne posljedice. Sustav kriznog upravljanja ne može razviti prevenciju od takve vrste kriznih izazova, no može razviti sustav upravljanja krizom nakon njene pojave u svrhu efikasnijeg i kvalitetnijeg suzbijanja iste.

Odgovor na potres koji je pogodio Sisačko-moslavačku županiju možemo podijeliti u dvije operacije:

- od 29. prosinca 2020. do 3. siječnja 2021. – operacija spašavanja
- od 4. siječnja 2021. godine – operacija oporavka.

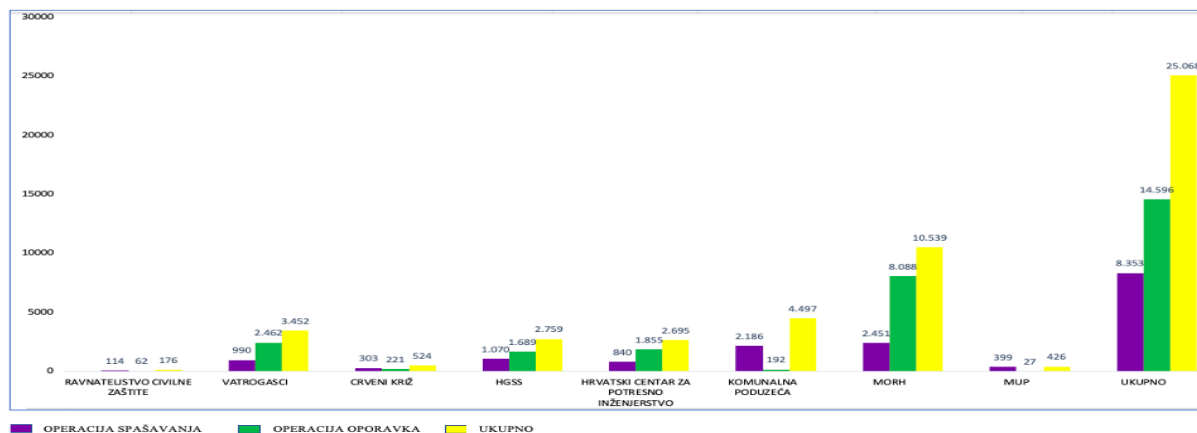
Institucionalni pristup kriznom izazovu pokazuje aktivaciju sustava domovinske sigurnosti RH nakon razornog potresa kao što je prikazano u tablici 3 i slici 8.

Tablica 3 Zbirna evidencija angažiranosti osoblja tijekom kriznog događaja

ZBIRNA EVIDENCIJA ANGAŽIRANOSTI OSOBLJA			
OPERATIVNE SNAGE	OPERACIJA SPAŠAVANJA	OPERACIJA OPORAVKA	UKUPNO
	ANGAŽIRANO OSOBLJA	ANGAŽIRANO OSOBLJA	ANGAŽIRANO OSOBLJA
RAVNATELJSTVO CIVILNE ZAŠTITE	114	62	176
VATROGASCI	990	2.462	3.452
CRVENI KRIŽ	303	221	524
HGSS	1.070	1.689	2.759
HRVATSKI CENTAR ZA POTRESNO INŽENJERSTVO	840	1.855	2.695
KOMUNALNA PODUZEĆA	2.186	192	2378
MORH	2.451	8.088	10.539
MUP	399	27	426
UKUPNO	8.353	14.596	25.068

Izvor: VLADA RH, (2021)

Slika 8 Dijagram zbirne evidencije angažiranosti osoblja tijekom potresa na Banovini 2020. godine

CZ – državne intervencijske postrojbe CZ (DIP CZ) bile su angažirane na nizu zadaća nakon potresa i njihov je broj rastao iz sata u sat kako su pristizali u područje operacije. Zadaće koje je DIP CZ odrađivao su:

- Evakuacija i zbrinjavanje stanovništva kroz izgradnju i podizanje privremenih smještajnih kapaciteta kao što su šatori, mobilne kućice, kamp prikolice.
- Opskrba stradalog stanovništva osnovnim životnim potrepštinama.
- Sanacija razrušenih objekata, a posebice onih koji su predstavljali opasnost po život stanovništva i spašavatelja.
- Centralizacija, upravljanje i koordinacija operacijama spašavanja.
- Opskrbljivanje svih operativnih snaga sustava CZ-a logističkim sredstvima.
- DIP CZ provodio je aktivnosti animalne asanacije, koje su kasnije zbrinjavale nadležne službe.
- Ravnatelj ravnateljstva CZ-a vodio je koordinacijske sastanke operativnih snaga.
- Uspostavljeno je zapovjedništvo i baza operacije u Petrinji na SRC PIGIK-u.
- Spašavanje kulturoloških i vrijednosnih stvari.
- Koordinacija ponuđene pomoći.
- Logistički centri CZ-a zaprimali su i distribuirali svu pomoć i sredstva potresom ugroženom području.

Ravnateljstvo CZ-a, pripadnici DIP CZ-a u suradnji s drugim operativnim snagama proveli su 6800 intervencija i zadaća. (Odgovor sustava CZ-a na razorni potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2021: 12-18).

Operativne snage vatrogastva – sve operativne snage vatrogastva bile su angažirane u pružanju pomoći unesrećenom stanovništvu nakon potresa i to:

- Pretraživanje prostora i ruševina te pomoć unesrećenima
- Izvlačenje unesrećenih iz ruševina i pružanje prve pomoći
- Uklanjanje oštećenih dimnjaka i građevina stradalih u potresu iz sigurnosnih razloga jer su predstavljale ugrozu stanovništvu i spašavateljima
- Prijevoz pitke vode
- Raščišćavanje kolnika
- Prijevoz i dostava potrepština za stanovništvo stradalo u potresu.

Operativne snage vatrogastva odradile su preko 12.600 intervencija i zadaća. (Odgovor sustava CZ-a na razorni potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2021: 21).

HCK – aktivirao se odmah nakon potresa i s volonterima organizirao pomoć u potresu pogođenom stanovništvu kroz:

- Prikupljanje humanitarne pomoći
- Razvrstavanje humanitarne pomoći
- Distribuciju humanitarne pomoći
- Traženje i ostvarivanje kontakta razdvojenih članova obitelji
- Pružanje psihološke pomoći stanovništvu stradalom u potresu
- Pripremu hrane u kuhinji CK-a od 30. prosinca 2020. godine koju su pripremali kuhari volonteri za stanovništvo i timove za spašavanje i volontere
- Asanaciju bunara.

„HCK je podijelio preko 670.000 toplih obroka i preko 565.000 litara vode te je pruženo 12.174 usluga psihosocijalne pomoći. Posebno educirani timovi HCK-a do 9. prosinca 2021. godine proveli su 829 asanacija, odnosno čišćenja bunara kako bi stradalom stanovništvu bila dostupna pitka voda.“ (Odgovor sustava CZ-a na razorni potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2021: 20).

HGSS – pripadnici HGSS-a svojim naporima i potražnim psima pružili su potporu u kriznom događaju potresa na Banovini:

- Traganje i spašavanje pod ruševinama
- Pružanje prve pomoći i saniranje ozljeda
- Zbrinjavanje i prijevoz ozlijeđenih u bolnicu
- Mapiranje područja potresa bespilotnim letjelicama

- Opskrba hranom, vodom, lijekovima i ostalim potrepštinama područja pogođenog potresom
- Pomoć pri uklanjanju opasnih građevina nastradalih u potresu.

HGSS je odradio preko 3000 zadaća i intervencija. (Odgovor sustava CZ-a na razorni potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2021: 19).

Hrvatski centar za potresno inženjerstvo – provodi procjenu oštećenja objekata te njihovu uporabljivost.

- Građevinski inženjeri statičari provodili su procjenu uporabljivosti objekata.
- Evidencija i klasifikacija objekata sukladno stupnju oštećenja.
- *„Na području Sisačko-moslavačke županije do 9. prosinca 2021. godine za pregled je prijavljeno preko 41.600 zgrada, od kojih je pregledano 95%. Statičari Građevinskog fakulteta u Sisačko-moslavačkoj županiji (izvor: Sveučilište u Zagrebu)“* (Odgovor sustava CZ-a na razorni potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2021: 25).

MORH – kao dio domovinske sigurnosti sudjelovao je u pružanju potpore nakon potresa. MORH u Petrinji ima vojarnu „pukovnik Predrag Matanović“ u kojoj su smješteni pripadnici HV-a koji su pružili potporu na sljedeće načine:

- Sanacija puteva i klizišta
- Inženjerski radovi u pripremi prostora za kontejnerska naselja u Petrinji i Glini
- Distribucija goriva za opskrbu vozila i strojeva operativnih snaga
- U suradnji s HCK-om podjela humanitarne pomoći u Petrinji
- Helikopterski prijevoz ranjenika i pacijenata iz Petrinjske i Sisačke bolnice u Zagreb i pripadnika HGSS-a na zadaće (bilo je korišteno 5 helikoptera Hrvatskog ratnog zrakoplovstva)
- Stavljanje na raspolaganje ljudstva, MTS-a i prostora vojarnе za smještaj unesrećenog stanovništva
- Mapiranje prostora i objekata te prijenos slike terena korištenjem besposadnih letjelica.

HV je odradio preko 800 intervencija i zadaća (Odgovor sustava CZ-a na razorni potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2021: 23).

MUP je provodio brigu o sigurnosti građana i njihove imovine nakon potresa kroz:

- Osiguranje područja

- Provedbu očevida nad smrtno stradalim stanovnicima pogođenog područja (Petrinja, Majska poljana i Žažina)
- Regulaciju i osiguravanje protočnosti prometa
- Pratlju humanitarne pomoći
- Nadzor područja radi prevencije i suzbijanja kaznenih djela i prekršaja.

Hrvatski zavod za hitnu pomoć pružao je potporu u evakuaciji i premještanju pacijenata iz sisačke i petrinjske bolnice (55 timova iz Sisačko-moslavačke županije i 65 timova iz ostalih županija).

„Prva tri dana nakon potresa izvanbolnička hitna medicinska služba imala je oko 250 hitnih medicinskih intervencija i preko 370 medicinskih prijevoza.“ (Odgovor sustava CZ-a na razorni potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2021: 24).

4.2.3 Analiza utjecaja prepoznatih lekcija

Nakon potresa koji je pogodio područje Banovine i koji je napravio veliku štetu ostale su posljedice koje se još i danas osjećaju.

Institucije su kroz sustav domovinske sigurnosti reagirale i pružile odgovor na krizni događaj te su prepoznate lekcije nakon odgovora:

- Odgovor na krizu:
 - Spora i neorganizirana reakcija u koordinaciji pripadnika civilne zaštite prilikom potresa kojih nije bilo dovoljno u samom početku odgovora na krizni događaj. (Gost, 2021.)
 - Reakcija na krizni događaj u prvih nekoliko sati nije bila pravovaljana te se sustav suočio s nekontroliranim ulaskom u zonu opasnosti.
 - U prvim satima nakon potresa društvene mreže i portali širili su dosta neprovjerenih i netočnih informacija.
 - Veliki izazov predstavljalo je uspostaviti sigurnost građana i njihove imovine nakon potresa i evakuacije s ugroženog područja.
 - Nakon potresa pojavio se izazov prilikom evakuacije i smještaja stanovništva, jer su smještajni kapaciteti bili limitirani (manjak grijalica, kreveta, vreća za spavanje i ostalih potrepština) te kao takvi predstavljali su veliki izazov u utrci s vremenom u pružanju potpore traumatiziranom stanovništvu pogođenom razornim potresom.
 - Veliki problem je bio i evakuacija stanovništva s ugroženog područja zbog toga što su građani bili emocionalno povezani sa svojim

domovima i gospodarstvima. Sukladno navedenom svakako je potrebno razviti novi koncept koji je adekvatniji i učinkovitiji prateći protokole u zbrinjavanju i evakuaciji.

- Ravnateljstvo za robne zalihe bilo je uključeno u logističku potporu snagama na terenu i stradalom stanovništvu kroz osiguranje, namirnica, kontejnera, madraca, vreća za spavanje, vode...
 - Uključivanje pravnih osoba od interesa sustava CZ predstavlja pozitivnu odluku jer se u kratkom roku pružila pomoć unesrećenom stanovništvu.
- Planska dokumentacija:
- Prilikom djelovanja u kriznom izazovu djelovalo se sukladno zakonu o domovinskoj sigurnosti.
 - Od 4. siječnja 2021. godine postupalo se temeljem odluke Vlade RH, imenovan je stožer CZ RH u dijelu koji se odnosi na otklanjanje posljedica „...katastrofe uzrokovane potresom na području Sisačko-moslavačke, Zagrebačke i Karlovačke županije.“
 - Stožerom rukovodi načelnik stožera CZ RH za otklanjanje posljedica uzrokovanih katastrofom potresa u Sisačko-moslavačkoj županiji, odnosno potpredsjednik Vlade RH i ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved.
 - Prikupljanje zahtjeva za uklanjanje, sanaciju i obnovu objekata stradalih u potresu sukladno smjernicama načelnika stožera CZ RH za uklanjanje posljedica katastrofe uzrokovane potresom u Sisačko-moslavačkoj županiji trajalo je dugo jer je nastradao velik broj objekata. Objekte je bilo potrebno pregledati, označiti te nakon toga kroz proces izrade dokumentacije pristupiti uklanjanju i izgradnji novih ili obnovi postojećih objekata (Odgovor sustava CZ-a na razorni potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, 2021: 37-41).

Kriza koja je nastala iznenadnim razornim potresom na području Banovine u prosincu 2020. godine još nema svoj kraj, a proces obnove i oporavka pogođenog područja ide sporo zbog niza prepreka. Prošlo je dvije godine od razornog potresa, a broj objekata koji je obnovljen je ispod 100 (8 objekata izgrađeno, na 88 objekata se radi) od ukupno 38.000 objekata. Sve to pokazuje veliki problem i izazove za pogođeno područje, ali i Vladu RH. (Pongačić, 2022)

5 USPOREDBA DJELOVANJA INSTITUCIJA U NAVEDENIM KRIZNIM DOGAĐAJIMA

Upravljanje kriznim događajem predstavlja kompleksni institucionalni pristup u kojem je potrebno angažiranje svih adekvatnih institucija u suzbijanju istoga. Prilikom angažiranja institucija treba voditi brigu o njihovoj iskoristivosti po svim aspektima pristupa kao što su ljudski potencijali i materijalni resursi. U prethodnom poglavlju razmatrali smo dva različita institucionalna pristupa i dvije različite prirodne krize.

Kriza poplava u istočnoj Slavoniji mogla se predvidjeti kroz period rasta vodostaja rijeka Dunavskog slijeva te samim time i opterećenje nasipa i područja koja su naplavna prilikom većih oborinskih padalina u dužem periodu. Odgovor na krizni događaj vodio se kroz CZ Vukovarsko-srijemske županije gdje su institucije županijske i lokalne civilne zaštite prve reagirale na krizni događaj. Nakon proglašenja krize DUZS kao krovna organizacija na razini RH preuzima koordinacijsko i organizacijsko upravljanje kriznim događajem. Upravljanje krizom koja je nakon pucanja nasipa u Rajevom Selu i Račinovcima imala katastrofalne posljedice nije bilo kvalitetno i pravovremeno organizirano, no koordiniranim djelovanjem institucija vodeni val usmjeren je prema Spačvanskom bazenu i tako je spriječena još veća posljedica.

DUZS je prilikom poplava upravljao institucijama navedenim u prethodnom poglavlju. Analizirajući institucionalni pristup kroz kvantitativne parametre osoblja i opreme korištene u kriznom događaju sa 178. sjednice Hrvatskog sabora (2014.), dolazimo do podataka najzastupljenijih institucija s osobljem i materijalno-tehničkim sredstvima (Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, 2014):

- DUZS i HVZ su tijekom kriznog događaja angažirali 590 osoba i 3166 materijalno-tehničkih sredstava.
- CZ je tijekom kriznog događaja angažirao 1688 osoba, a Vukovarsko-srijemska županija angažirala je oko 23.000 osoba (što nam kroz izvješće nije raščlanjeno po danima kriznog događaja) i 836 materijalno-tehničkih sredstava.
- MORH je tijekom kriznog događaja aktivirao svoje resurse i odgovorio na suzbijanje kriznog događaja kroz sudjelovanje s 15.291 osoba i 9256 materijalno-tehničkih sredstava.
- MUP je tijekom kriznog događaja bio angažiran s 7626 osoba i 12.997 materijalno-tehničkih sredstava.

Iz dostupnih podataka vidimo da su DUZS kao glavna institucija u odgovoru na krizne događaje i HVZ kao dio DUZS-a bili zastupljeni s osobljem i sredstvima tijekom odgovora na krizu u ne toliko velikom obimu kao pojedine druge institucije.

Vukovarsko-srijemska županija kao županija koja je pogođena kriznim događajem bila je najzastupljenija što je i razumljivo jer svi stanovnici koji su mogli na određeni način su i pomogli tijekom kriznog događaja, ali pristup s materijalno-tehničkim sredstvima je na nižoj razini nego ostalih institucija.

Odmah iza Vukovarsko-srijemske županije nalazi se MORH koji je sa svojim osobljem, sposobnostima i sredstvima adekvatno odgovorio na sve postavljene izazove. Neke od zadaća koje je MORH odradio tijekom kriznih događaja su priprema hrane, spašavanje unesrećenih, izgradnja nasipa, medicinska pomoć, helikopterski prijevoz...

MUP kao treća po redu zastupljena institucija tijekom kriznog događaja je velikim dijelom provodio svoje redovne zadaće osiguranja i nadzora prometa, spašavanja unesrećenih, uspostave punktova... te je kroz materijalno-tehnička sredstva najvećim dijelom bio zastupljen s vozilima.

DUZS i CZ su bili aktivni sa svojim kapacitetima osoblja i materijalno-tehničkih sredstava koji nisu bili dostatni za odgovor na krizu koju je predstavljala poplava u istočnoj Slavoniji.

Slijedom navedenog možemo zaključiti da je, ako stavljamo parametre iskoristivosti i upotrebe resursa, MORH institucionalno i kvalitativno jako zastupljen u kriznom događaju i njegovim isključivanjem upravljanje krizom bilo bi nemoguće te bi predstavljalo velike izazove za čelne ljude koji su rukovodili krizom. DUZS i CZ imaju primarnu misiju odgovora na krizni događaj i pomoć civilnim institucijama. DUZS kao institucija koja ima primarnu misiju odgovora i upravljanja kriznim događajem pokazao se kao nedorastao svojoj zadaći kroz osoblje i opremu koji su potrebni za odgovor. MORH-u kao instituciji u popisu misija nalazi se i misija pomoć civilnim institucijama te kao takav se aktivira i sudjeluje u odgovoru na krizni događaj. MORH-u je to treća misija na popisu misija te kao takva nije prioritet u procesu obučavanja i opremanja, no MORH sve svoje resurse koristi prilikom izvršenja svake od misija pa tako i pomoći civilnim institucijama. Materijalna sredstva i oprema MORH-a koji se koriste u kriznim događajima kao što su amfibije, šatori, inženjerijska sredstva, helikopteri, smještajni kapaciteti u vojarnama... koriste se u svakodnevnoj provedbi zadaća kroz obuku i provedbu misija.

Jedan od velikih problema koji se pojavio tijekom kriznog događaja je velik broj volontera koji žele pomoći, a nisu evidentirani i usmjeravani. HCK i DUZS su formirali punktove u

Županji za evidenciju svih sudionika, no nisu svi prošli kroz njih. Samim time nemoguće je utvrditi točan broj sudionika i volontera. Nekontrolirano kretanje i nazočnost mogu izazvati kaos na samom terenu i usporiti procese provedbe zadaća koje su vremenski osjetljive u odgovoru na krizni događaj, a također predstavljaju i velik sigurnosni rizik.

Drugi analizirani krizni događaj je potres na Banovini. Potres se nije mogao predvidjeti, imao je jake psihološke i fizičke učinke na infrastrukturu i stanovništvo pogođenog područja, a i šire. Samim time što potres nije predvidiv izaziva i veću opasnost od katastrofalnih ishoda i veće mogućnosti smrtnog stradavanja od posljedica istoga. Tijekom pojave kriznog događaja sustav DS-a odgovorio je aktiviranjem svih institucija. Ravnateljstvo CZ-a koje je unutar MUP-a kao dio sustava DS-a upravlja odgovorom na krizni događaj u organizaciji i koordinaciji djelovanja ostalih institucija DS-a. Dana 4. siječnja 2021. godine imenovan je Stožer CZ-a na čelu s potpredsjednikom Vlade RH u svrhu otklanjanja posljedica katastrofe uzrokovane potresom 29. prosinca 2020. godine kroz fazu oporavka (Despot, 2021).

Analizirajući institucionalni pristup kroz kvantitativne parametre osoblja i opreme korištene u kriznom događaju iz dokumenta Vlade RH (Brza procjena šteta i potreba iz 2021.) dolazimo do podataka najzastupljenijih institucija s osobljem i materijalno-tehničkim sredstvima (Vlada RH, 2021):

- Ravnateljstvo CZ-a sudjelovalo je u organizaciji, vođenju, spašavanju, procjeni štete tijekom kriznog događaja sa 176 osoba.
- Vatrogasci su sudjelovali s 3452 osobe tijekom odgovora na krizni događaj kroz zadaće spašavanja, uklanjanja dimnjaka i ruševina koje su predstavljale opasnost za spašavatelje i stanovnike.
- HGSS je sudjelovao s 2759 osoba tijekom kriznog događaja kroz zadaće traganja, spašavanja i pomoći unesrećenima.
- Komunalna poduzeća sudjelovala su s 2378 osoba tijekom kriznog događaja kroz svoj djelokrug rada saniranja.
- MORH je sudjelovao s 10.539 osoba tijekom kriznog događaja kroz zadaće traganja, spašavanja, medicinske evakuacije, sanitetskih usluga, helikopterskog prijevoza, inženjerskih radova, pripreme hrane i korištenja smještajnih kapaciteta, logističkih usluga te same sanacije terena nakon potresa.
- Hrvatski centar za potresno inženjerstvo sudjelovao je s 2695 osoba kroz zadaće analize i procjene štete uzrokovane potresom te procjene sigurnosti objekata koji su stradali u potresu.

Iz navedenih podataka možemo zaključiti da je institucionalni pristup bio sveobuhvatan te da su institucije maksimalno angažirano djelovale tijekom kriznog događaja. Ravnateljstvo CZ-a kao institucija nije uspostavilo nadzor nad kriznim događajem te se pojavio velik broj ljudi, pretežito volontera, koji su samoorganizirano došli u pomoć stradalom području. Samoinicijativnim kretanjem opteretile su se komunikacije prilaza hitnih intervencijskih postrojbi stradalom području. Glavni izazov za Ravnateljstvo CZ-a bila je uspostava koordinacijskih i evidencijskih punktova koji su pružali potporu svim sudionicima kriznog događaja. Kao što je vidljivo, najveću ulogu u pomoći i spašavanju pružili su vatrogasci, HGSS i MORH kroz traganje i spašavanje unesrećenih ispod ruševina, evakuaciju, skidanje opasnih dimnjaka i rušenje zgrada koje predstavljaju opasnost za spašavatelje i ostalo stanovništvo. MORH je aktivno i maksimalno sudjelovao kroz sve segmente pomoći tijekom kriznog događaja. MORH kao dio sustava DS-a sa svojim osobljem i sredstvima te infrastrukturom pružio je kvalitativno i kvantitativno veliku pomoć tijekom kriznog događaja. Isključivanjem MORH-a iz kriznog događaja, sustav DS bio bi preopterećen i bez adekvatnih alata koji pomažu u odgovoru na krizni događaj kao što su helikopteri, infrastruktura, osoblje, oprema, kuhinja, sanitet i ostalo.

Analizom dva navedena krizna događaja dolazimo do zaključka da tijekom poplava u istočnoj Slavoniji, kada nije bio uređen sustav odgovora na krizne događaje koji je vođen od strane DUZS-a i CZ-a Vukovarsko-srijemske županije, odgovor na krizu predstavljao je jako velik izazov i opterećenje za institucije. Institucije su upotrebljavane maksimalno bez kvalitetne strukture upravljanja te je na terenu vladao kaos što je popraćeno medijskim prikazima kriznog događaja (Rimeteo portal, 2014). Drugi krizni događaj potres na Banovini nastaje osam godina poslije kada je transformiran sustav upravljanja krizom ukidanjem DUZS-a kroz transformiranje u Ravnateljstvo CZ-a unutar sastava MUP RH te kao dio sustava DS-a. Ravnateljstvo CZ-a nalazi se pod većim institucionalnim okvirom unutar MUP-a nego dok je bilo izdvojeno pod DUZS-om. Sukladno navedenom predstavlja veći izazov upravljanja krizom kao što je bilo vidljivo nakon potresa kada je dugo vremena trebalo da se uspostave koordinacijski centri i proglaši kriza. Nakon proglašenja krize tek se 4. siječnja 2021. godine formirao Stožer CZ-a za otklanjanje posljedica katastrofe uzrokovane potresom 29. prosinca 2020. godine. Najveći institucionalni pristup tijekom dva analizirana događaja kroz nužnu opremu i osoblje ima MORH. MORH razvija i oprema svoje postrojbe za misiju koja je propisana Zakonom o obrani. Kao što je navedeno, treća misija MORH-a je pomoć civilnim institucijama. Ostale institucije kao primarnu misiju imaju pomoć civilnim

institucijama. Isključivanje MORH-a iz odgovora na krizni događaj dovodi do preopterećenja i limitiranja sposobnosti tijekom upravljanja i odgovora na krizni događaj. Sustav DS-a trebao bi kroz svoje protokole definirati uporabu institucija i način aktiviranja istih tijekom kriznog događaja. Narastanje broja sudionika kriznog događaja treba ići korak po korak, a ne trenutačno po njegovom izbijanju jer nastaje kaos i povećava se opasnost od negativnih posljedica na sve sudionike kriznog događaja. Postrojbe i sudionici kriznog događaja koji se aktiviraju moraju biti opremljeni adekvatnom opremom i sredstvima kojima mogu pružiti potporu. MORH kao takav pruža pravi primjer ulaganja i obučavanja osoblja u rukovanju sredstvima i opremom koja se koristi unutar sustava. Prilikom odgovora na krizni događaj MORH maksimalno koristi svoje resurse kroz osoblje i opremu te svojom strukturom zapovijedanja i nadzora daje pozitivan primjer upravljanja postrojbama na terenu. Glavni sudionici u kriznom događaju trebale bi biti institucije sa svojim postrojbama i osobljem kroz maksimalnu angažiranost na terenu:

- CZ – organizacija i spašavanje
- HGSS – spašavanje
- vatrogasci – spašavanje
- MUP – sigurnost i spašavanje
- HCK – logistički i personalni poslovi potpore tijekom kriznog događaja.

Navedeni sudionici kao primarni nositelji koji pokrivaju određena područja djelovanja trebaju preuzeti važnu ulogu i kroz model interoperabilnosti sustava odgovoriti na krizni događaj. MORH bi tijekom kriznog događaja trebao pružati potporu kroz protokole aktiviranja kada određene institucije nisu u mogućnosti djelomično ili u potpunosti adekvatno odgovoriti na krizni događaj. Upotreba institucija tijekom kriznog događaja treba biti racionalna i ekonomična kroz diskurs kvalitetnog planiranja, pripreme i provedbe.

6 NAUČENE LEKCIJE I PREPORUKE

Domovinska sigurnost kao glavni mehanizam odgovora na krizne događaje i ugroze je važan dio sustava RH koji je definiran i Zakonom o sustavu DS-a NN 108/2017-2489 na snazi od 16.11.2017. godine. Zakon o sustavu DS-a definira zadaće i sastav domovinske sigurnosti te tko tijekom pojave krize upravlja sustavom DS-a.

Sukladno procjenama i analizama svih potreba razvijaju se mehanizmi sustava DS-a kao odgovor na krizne događaje. Struktura osoblja stožera DS-a trebala bi biti redovni posao pojedinaca unutar sustava DS-a, a ne posao po izbijanju kriznog događaja. Svaka institucija imala bi svoje predstavnike unutar strukture stožera DS-a čija je zadaća razvijanje doktrine DS-a, provedba procesa planiranja, razvijanje operativnih planova djelovanja, razvijanje protokola odgovora na krizne događaje, praćenje i ažuriranje logističkih i personalnih podataka svih institucija DS-a. Kroz aktivni sustav rada mnoge prepreke koje se pojavljuju u kriznim događajima bile bi predvidljive i postojali bi protokoli za lakše otklanjanje istih. Institucije koje se nalaze u sustavu DS-a aktivirale bi se na lakši način te bi kvalitetnije i učinkovitije odgovarale na krizni događaj.

Zakon o sustavu DS-a potrebno je dopuniti tako da se sustav DS-a zasniva na operativnom upravljanju nad ostalim institucijama u periodu kada nema kriznog događaja kroz sustav koordinacije, a po pojavi kriznog događaja kroz protokole angažiranja i narastanja snaga postaje taktički nadležan (upravlja snagama na terenu koje su pridodane po izbijanju kriznog događaja) nad njihovom uporabom. Na takav način institucije ne bi izgubile svoj integritet, nego bi lakše koordinirale i angažirale snage prilikom pojave kriznog događaja kroz jasno definirane zakonske okvire. Jedan od najvažnijih elemenata upravljanja kriznim događajem su aktivacijski protokoli, koji moraju biti jasni, precizno vremenski definirani (spremnost snaga unutar 15 minuta, 30 minuta, 60 minuta, 3 sata, 6 sati, 12 sati, 24 sata, 36 sati...) i sveobuhvatni. Svaka institucija morala bi imati educirano osoblje koje može svoje snage staviti u stanje spremnosti unutar određenog vremena koje je definirano protokolima aktivacije. Stožer DS-a provodio bi procjenu rizika pojedinih kriznih događaja koji su mogući na pojedinim područjima te sukladno istima razvijao protokole i inačice djelovanja kriznih događaja te logističke točke za iste. Takav proces planiranja stožer DS-a provodio bi na strateškoj razini sukladno procjenama rizika te bi svoje rezultate spuštao na operativne razine institucija kroz združene vježbe sigurnosti na cijelom teritoriju RH. Združene vježbe mogu biti planskog stožernog karaktera i rezultirati planovima i inačicama djelovanja te mogu biti planskog karaktera koje rezultiraju združenom taktičkom vježbom simulacije kriznog

događaja. Tijekom taktičkih vježbi simulacije kriznog događaja jasno se mogu vidjeti taktike, tehnike i procedure (TTP) tijekom odgovora na krizni događaj. Vježbe se prate i evaluiraju od strane ocjenjivača u svrhu prepoznatih lekcija, a nakon analize donose se zaključci te se sukladno njima revidira TTP da bi prepoznate lekcije tijekom obučnog procesa usvajanja istih prešle u naučene lekcije. Matrice evaluacije i zaključci prepoznatih i naučenih lekcija trebaju biti dostupni kroz umreženi združeni sustav razmjene podataka. Stožer DS-a definira stupnjeve spremnosti snaga. Sukladno stupnjevima spremnosti institucije stavljaju u pripravnost svoje snage za odgovor na krizni događaj. Snage provode svoje obučavanje individualno unutar svojih ustrojstvenih cjelina. Opremanje snaga koje sudjeluju u odgovoru na krizni događaj provodi se kroz sustav planiranja koji se zasniva na tri razine planiranja:

- Dugoročno planiranje je proces planiranja kroz deset godina gdje se postavljaju strateški ciljevi ispred institucija i organizacija u svrhu njihovog razvijanja i postizanja sposobnosti.
- Srednjoročno planiranje je proces koji prati dugoročno planiranje i načelno je vizija od tri do pet godina tijekom koje definiramo ulaganja u razvoj svojih sposobnosti.
- Kratkoročna razina su planovi koji prate srednjoročni i dugoročni planski proces, a svrha joj je definiranje sredstava i ulaganja istih za narednu fiskalnu godinu.

Planovi opremanja vezani za odgovor na krizni događaj dostavljaju se stožeru DS-a koji provodi analizu i evaluaciju te sukladno donesenim odlukama odobrava dodatno planirana sredstva za pojedine institucije.²

Oprema je jedan važan segment odgovora na krizni događaj koji skraćuje vrijeme odgovora te daje dodatnu zaštitu i sigurnost. Svaku opremu potrebno je koristiti i poznavati da bi se što kvalitetnije odgovorilo na krizne događaje, stoga je važan segment osim opreme i edukacija osoblja. Osoblje se mora obučiti rukovanju i uporabi opreme, njenim mogućnostima te tako postizemo sinergiju čovjeka i sredstva koja može dati kvalitetniji rezultat odgovora na krizni događaj. Svako sredstvo ima svoj vijek trajanja, stoga treba voditi računa o resursima, održavanju i obnavljanju sredstava po isteku resursa. Uvježbavanje je potrebno provoditi u što realističnijim uvjetima kroz simulaciju pojedinih kriznih događaja. Realističan pristup stvara kvalitetnije odgovore na krizne događaje i usvajanje TTP-a prilikom uvježbavanja koji se koristi u stvarnim odgovorima na krizne događaje. Ako svaka instancija provodi obuku sama za sebe, bez koordinacije i suradnje s ostalim institucijama, ona će se obučiti kvalitetno,

² Cilj planiranja proračuna i provedbe opremanja je da se postrojbe pojedinih institucija adekvatno opreme kako bi što kvalitetnije mogle odgovarati na sve krizne događaje za koje su namijenjene sukladno njihovim matricama sposobnosti i opisima poslova.

no tijekom kriznog događaja nastat će problem u koordinaciji i odgovorima na krizu. Prilikom kriznog događaja svaka će institucija angažirati više sredstava i osoblja nego što je potrebno da bi što više napravila i što prije odgovorila na krizni događaj (to imamo trenutno unutar DS-a). Analogno tome potrebno je provesti vježbe integracije snaga³ gdje bi se postigla interoperabilnost institucija što bi rezultiralo kvalitetnijim odgovorom na djelovanje tijekom pojedinih kriznih događaja. Svakako je na godišnjoj razini sustava DS-a potrebno planirati kompleksni ciklus vježbi kriznih događaja sukladno lokacijama i procjenama u svrhu interoperabilnosti cijelog sustava. Tijekom takvih vježbi dolazi do analize TTP-a i samih planova koji se nakon završetka ažuriraju i nadopunjuju prepoznatim lekcijama.

Logistički sustav DS-a potrebno je razviti kroz sustav centralne logistike gdje se pohranjuju sva sredstva. Prilikom pojave kriznog događaja provodi se aktivacija logističkog plana opskrbe, izdaju se sredstva te se unutar određenog perioda dostavljaju na lokaciju pogođenu kriznim događajem. Također, potrebno je napraviti i izdvojene logističke centre koji su opskrbljeni određenom specijalističkom opremom i sredstvima. Izdvojeni centri smještaju se u blizini glavnih komunikacija (autocesta ili željeznica zbog brzine pristupa i transporta) sukladno procjeni najvjerojatnije vrste kriznog događaja od strane stožera DS-a.

Sustav DS-a potrebno je razviti sukladno potrebama i vrstama ugroza koje su moguće na području RH. Svaki je sustav aktivni mehanizam koji se nadograđuje i prilagođava situacijama u kojima se nađe jer ni jedan krizni događaj nije identičan pa sukladno tome ni jedan odgovor na pojedini krizni događaj ne može biti identičan.

³ Pojedine postrojbe institucija zajedno planiraju i provode uvježbavanja na taktičkoj razini tijekom svojih obučnih ciklusa te na taj način racionaliziraju troškove, a samim time i uspostavljaju veze koje tijekom kriznog događaja pomažu prilikom pojave nepredvidivih situacija.

7 ZAKLJUČAK

Sigurnost je jedan od najvažnijih čimbenika življenja unutar neke zajednice. Svaka država predstavlja zajednicu svojih građana te ih pokušava zaštititi od svih velikih ugroza. Sustav sigurnosti jedan je od najvažnijih segmenata države te kao takav omogućava odvijanje svih procesa u njoj. Nemoguće je zaštititi se od svih ugroza, stoga je potrebno razvijati sustav upravljanja krizom koja se može pojaviti. Sustav upravljanja krizom mora biti institucionalno utemeljen na razini države. Takav sustav je aktivan i podložan promjenama sukladno situaciji i ugrozi koja predstavlja opasnost. Svaka država ponaosob razvija svoj sustav odgovora na krizni događaj jer ni jedna država nema jednake parametre (populacijske, socijalne, ekonomske, sigurnosne, institucionalne, geografske, infrastrukturne...) da bi se mogao kopirati neki sustav druge države. Sustav sigurnosti može se prilagoditi pojedinim parametrima i nadograditi tako da bude funkcionalan i kvalitetan prilikom odgovora na krizni događaj.

Odgovora na krizu u RH razvijao se kroz instituciju civilne zaštite koja se unazad 30 godina niz puta transformirala i danas se nalazi pod Ravnateljstvom CZ-a unutar MUP-a RH, a kao sastavni dio DS-a. Sustav DS-a osim Ravnateljstva CZ-a ima u slučaju pojave i proglašenja kriznog događaja pod sobom i ostale institucije i ministarstva da bi što adekvatnije i kvalitetnije odgovorio na krizni događaj. DS predstavlja sveobuhvatni sustav upravljanja sigurnosnim rizicima te je od važnosti za nacionalnu sigurnost i djelovanje u krizama. (NN 108\2017-2489 2017)

U ovom radu kao predmet istraživanja razmatrana je razina uključenosti institucija u kriznim događajima poplave u istočnoj Slavoniji 2014. godine i potresa na Banovini 2020. godine.

Analizirajući sustav odgovora na krize u RH unazad deset godina kroz institucionalni pristup, možemo doći do zaključka da je sustav napredovao, no nije postigao institucionalnu ravnotežu uporabe. Prvi analizirani slučaj poplava u istočnoj Slavoniji 2014. godine pokazuje nam nemoć sustava kroz diskurs upravljanja, kontrole, angažiranja snaga i MTS-a koji su korišteni tijekom kriznog događaja. Drugi slučaj – potres na Banovini 2020. godine – nakon transformacije u sustav DS-a i jasnih zakonskih okvira pokazuje nam iste probleme. Sustav nije pravovremeno proglasio krizni događaj te je maksimalno angažirao sve snage, a volonteri koji su pristizali sa svih strana kretali su se nekontrolirano kroz krizno područje bez nadzora stvarajući tako veće probleme prilikom kretanja hitnih službi u smjeru kriznog područja. Jedan od glavnih problema bio je logistički sustav manjka potrebite opreme i

resursa za uspostavu privremenih i terenskih smještajnih kapaciteta (šatori, kreveti, vreće za spavanje, pokrivači, jastuci...).

U oba krizna događaja institucije su maksimalno bile zastupljene kroz angažman svih snaga i sredstava koji su bili raspoloživi. MORH je kao jedna od vodećih institucija u zastupljenosti i po opremi i po sredstvima predstavljao glavni oslonac prilikom odgovora na krizni događaj. Svojim angažmanom MORH je doprinio kvalitativno i kvantitativno kroz ključne elemente (ljudstvo i opremu). Ostale institucije nemaju kapacitete kojima je moguće adekvatno odgovoriti na krizni događaj. Isključivanjem MORH-a iz odgovora na krizni događaj dobivamo destabilizaciju sustava i manjak adekvatne opreme za pravovremenu i kvalitetnu reakciju.

Ostale institucije nisu razvile svoje doktrine opremanja, obučavanja i popune na razini na kojoj je MORH te kao takve imaju velike izazove prilikom odgovora na krize. Svim institucijama je prva misija pružanje sigurnosti i pomoć civilnim institucijama, dok je MORH-u to treća misija s popisa misija. Sukladno svim čimbenicima DS je potrebno nadograditi kao i provesti ulaganje i opremanje u ostale institucije kako bi adekvatnije pružale odgovore na predstojeće krizne događaje.

Svrha istraživanja bila je pokazati kako tromost i bezidejnost sustava i oslanjanje na jednu instituciju limitira razvijanje ostalih institucija u prilagođavanju i unapređenju upravljačkog i logističkog razvijanja istih unutar sustava DS-a. Period između dva krizna događaja je šest godina te kao takav nam pokazuje tromost sustava kroz diskurs prepoznatih lekcija (koje nisu prerasle u naučene) te manjak stručnog kadra za implementaciju istih. Izazovi kod takvog pristupa očituju se svakom pojavom novog kriznog događaja što ne dovodi do rješavanja ključnih dilema na koji način institucionalno pristupiti rješavanju problema, načelom integracije ili načelom koordinacije.

Sukladno analiziranim primjerima kroz studiju slučaja poplava u istočnoj Slavoniji i potresa na Banovini mogu potvrditi svoju hipotezu da je MORH institucionalno kvalitativno i kvantitativno najzastupljeniji prilikom kriznih događaja. Također, njegovim isključivanjem naštetili bismo sustavu odgovora na krize.

8 LITERATURA

KNJIGE:

1. Collins, A., (2010) Contemporary security studies. In: Suvremene sigurnosne studije. Zagreb: biblioteka Universitas - Politička kultura nakladno istraživački zavod: 20.
2. Hrvatska enciklopedija, (2021) *Richterova ljestvica*. „Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.“ <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=70926> Pristupljeno 3.12.2022.
3. Toth, I., (2001). Civilna zaštita u domovinskom ratu. Zagreb: Defimi ISBN 953-96668-6-4.
4. Vučinić, J. i Vučinić, Z., (2013) Civilna zaštita. Karlovac: Veleučilište u Karlovcu ISBN 978-953-7343-66-8.

ZBORNICI:

1. Vučak, M. i Zelić, A., (2009) Suvremeni pristupi kriznom upravljanju, U: Smerić, T. i Sabol, G. (ur) *Sigurnost i obrana Republike Hrvatske u euroatlantskom kontekstu*. ZAGREB: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.

ZNANSTVENO STRUČNI ČLANCI:

1. Lončar, I. & Dasović, I., (2020) Magnituda i intezitet potresa. PMF. https://www.pmf.unizg.hr/geof/seizmološka_sluzba/o_potresima?@=1lrg8 Pristupljeno 03.12.2022.
2. Marijan, D., (2007) Sudionici i osnovne značajke rata u Hrvatskoj 1990.-1991.. Časopis za suvremenu povijest, 16. 09., 40(1): 47-63.
3. Mark S. Phillips, Ph.D., (2021) Revisiting John Boyd and the OODA Loop in Our Time of Transformation. Dau. <https://www.dau.edu/library/defense-atl/blog/revisiting-john-boyd> Pristupljeno 05.10.2022.
4. Seizmološka služba pri geofizičkom odsjeku PMF-a, (2020) Potresi kod Petrinje u razdoblju od 28.12.2020. u 06:28 do 31.12.2020. u 17:00. PMF. <file:///Users/juresabeja/Library/Mobile%20Documents/com~apple~CloudDocs/1.jure%20postdiplomski/Specijalisticki%20rad/matrijali/Potresi%20kod%20Petrinje%20u>

%20razdoblju%20od%2028.12.2020.%20u%2006%2028%20do%2031.12.2020.%20u%2017%2000%20-%20Izvjese%CC%8Cc%C Pristupljeno 03.12.2022.

5. University of Kentucky Rasjedi, Coal Mining Geology, Kentucky Geological Survey, University of Kentucky (uky.edu), (<https://www.uky.edu/KGS/coal/coal-mining-geolo-gy-fault.php>), Pristupljeno 29.11.2022

NOVINSKI ČLANCI:

1. Arežina, B., (2015) Znanstvenici ovaj tjedan buše na dnu oceana da prvi put uđu ispod Zemljine kore. Thpanorama. <https://hr.thpanorama.com/articles/geografa/corteza-terrestre-capas-y-composicin.html> Pristupljeno 29.11.2022.
2. Despot, S., (2021) U Petrinji se nije iskazao “brend domovinske sigurnosti”, već se sa stožerom kasnilo tjedan dana. Faktograf. <https://faktograf.hr/2021/01/05/u-petrinji-se-nije-iskazao-brend-domovinske-sigurnosti-vec-se-sa-stozerom-kasnilo-tjedan-dana/> Pristupljeno 04.12.2022.
3. Đikić, I., (2021) Kriza bez kormilara. Portal Novosti. <https://www.portalnovosti.com/kriza-bez-kormilara> Pristupljeno 18.10.2022.
4. Đikić, I., (2021) Novosti- Kriza bez kormilara. Portal Novosti. <https://www.portalnovosti.com/kriza-bez-kormilara> Pristupljeno 04.12.2022.
5. Gost, (2021) Kako je zanemarivana civilna zaštita u Hrvatskoj. Obris.org(obrana i sigurnost) <https://obris.org/hrvatska/kako-je-zanemarivana-civilna-zastita-u-hrvatskoj/> Pristupljeno 10.12.2022.
6. Omerović Lešić, M., (2020) Šest godina od poplava-Sudski sporovi izostali poticaji, mladi odlaze. Glas Slavonije. <https://www.glas-slavonije.hr/432450/4/Sest-godina-od-poplava-Sudski-sporovi-izostali-poticaji-mladi-odlaze> Pristupljeno 18.12.2022.
7. Palatinuš, V. P., (2021) Jutro kad je 'ostanite doma' postalo 'izađite van': Godinu dana nakon razornog potresa Zagreb je i dalje ranjen grad, prisjetite se kroz što su sve prošli njegovi stanovnici. T-portal. <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/jutro-kad-je-ostanite-doma-postalo-izadite-van-godinu-dana-nakon-razornog-potresa-zagreb-je-i-dalje-ranjen-grad-prisjetite-se-kroz-sto-su-sve-prosli-njegovi-stanovnici-foto-20210322> Pristupljeno 18.10.2022.

8. Pongačić Davor, (2022) Predsjednik Zoran Milanović o obnovi na Baniji 2 godine nakon potresa. Jutarnji List. <https://www.youtube.com/watch?v=65AEqvdjBN8> Pristupljeno 30. 12. 2022.
9. Puljezević, L., (2014) Organizirano se nastavlja na otklanjanju štete na poplavljenim područjima. Hrvatski vojnik. Volume BROJ 449: (10-11). https://hrvatski-vojnik.hr/wp-content/uploads/2017/10/hv_449.pdf Pristupljeno 14.11.2022.
10. Rimeteo portal, (2014) Kaos u Slavoniji – Strošinci i Posavski Podgajci pod vodom, grade se zečji nasipi. Rimeteo portal. <https://rimeteo.com/prenosimo-kaos-u-slavoniji-strosinci-i-posavski-podgajci-pod-vodom-grade-se-zecji-nasipi/> Pristupljeno 20.12.2022.
11. Saša Jadrijević Tomas, (2008) Kaos u sustavu spašavanja „Pogodit će nas nova tragedija“. Slobodna Dalmacija. <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/kaos-u-sustavu-spasavanja-pogodit-ce-nas-nova-tragedija-9017> Pristupljeno 20.11.2022.
12. Šafarek, G., (2022) Priroda Hrvatske. Priroda Hrvatske. <https://priodahrvatske.com/2021/05/25/sto-je-priroda/> Pristupljeno 05.11.2022.
13. Šafarek, G. i Šolić, T., 2022. Rijeke Hrvatske. Cro rivers. <https://crorivers.com/obrana-od-poplava/> Pristupljeno 06 .11.2022.
14. Tabak, I., (2014) Kaotični DUZS i nove poplave. Obris.org(obrana i sigurnost) <https://obris.org/hrvatska/kaoticni-duzs-i-nove-poplave/> Pristupljeno 17.10.2022.
15. Toma, I., (2012) U Državnoj upravi za spašavanje smijenjen cijeli rukovodeći kadar. Večernji.hr. <https://www.vecernji.hr/vijesti/u-drzavnoj-upravi-za-spasavanje-smijenjen-cijeli-rukovodeci-kadar-438157> Pristupljeno 17.10.2022.

DOKUMENTI:

1. Hrvatski Sabor, (2002) Strategija nacionalne sigurnosti RH. NN 692, 32\2002-692. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_03_32_692.html Pristupljeno 02.11.2022.
2. Hrvatski Sabor, (2002) Zakon o obrani. NN 33\2002-709. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_03_33_709.html Pristupljeno 23.09.2022.
3. Hrvatski Sabor, (2004) Zakon o izmjeni Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i državnih upravnih organizacija. NN 30\2004-822 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2004_03_30_822.html Pristupljeno 21.10.2022.

4. Hrvatski Sabor, (2004) Zakon o zaštiti i spašavanju. NN 174\2004-3011. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2004_12_174_3011.html Pristupljeno 21.10.2022.
5. Hrvatski Sabor, (2006) MORH-Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga RH 2006.-2015. NN 81\2006-1936. https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//ZPPI/Strategije%20-%20OGP/obrana//20_dugoroc_plan_razvoj_os.pdf Pristupljeno 11.04.2022.
6. Hrvatski Sabor, (2015) Zakon o sustavu CZ. NN 82\2015-1567. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_07_82_1567.html Pristupljeno 24.10.2022.
7. Hrvatski Sabor, (2017) Zakon o sustavu domovinske sigurnosti. NN 108\2017-2489. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_07_73_1772.html Pristupljeno 24.10.2022.
8. Sabor RH, (1990), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o općenarodnoj obrani. NN 47\1990-883. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1990_11_47_883.html Pristupljeno 16.10.2022.
9. Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, (2014) Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, Zagreb: 178. sjednica sabora. <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2014/178%20sjednica%20Vlade//178%20-%201.pdf> Pristupljeno 15.11.2022.
10. Kelić, Z., (2014) Izvješće o katastrofi na području Vukovarsko-srijemske županije, Vinkovci: Županijski stožer za zaštitu i spašavanje Vukovarsko-srijemske županije. https://www.vusz.hr/Cms_Data/Contents/VSZ/Folders/dokumenti/sjednice/12-sjednica-skupstine-26-06-2014-/~contents/7F82CPV6QTZSNWF8/tocka1y.pdf Pristupljeno 31.10.2022.
11. Ministarstvo gospodarskog i održivog razvoja, (2022) Nacrt višegodišnjeg programa gradnje regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina za melioracije za razdoblje do 2030. godine, Zagreb: RH Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja. <https://mingor.gov.hr/UserDocsImages/UPRAVA-ZA-PROCJENU-UTJECAJA-NA-OKOLIS-ODRZIVO-GOSPODARENJE->

- OTPADOM/Spuo/27_05_2022_Nacrt_visegodisnjeg_programa.pdf Pristupljeno 07.11.2022.
12. MORH, (2014) Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga RH za razdoblje od 2015.-2024. godine(nacrt).https://www.morh.hr/wp-content/uploads/2014/09/dpr_osrh_2015-2024_24092014.pdf Pristupljeno 15.04.2022.
13. MUP, (1995) Pravilnik o odori, znakovlju i posebnoj oznaci CZ. NN 31\1995-604. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1995_05_31_604.html Pristupljeno 20.10.2022.
14. MUP, (1995) Pravilnik o ustroju, popuni, pozivanju i uporabi postrojbi, službi i tijela za upravljanje i vođenje postrojbi, te drugih oblika organiziranja civilne zaštite. NN 31\1995-604. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1995_05_31_604.html
Pristupljeno 20.10.2022.
15. MUP, (2019) Ustrojeno Ravnateljstvo civilne zaštite. MUP-Ravnateljstvo CZ <https://civilna-zastita.gov.hr/vijesti/ustrojeno-ravnateljstvo-civilne-zastite/374>
Pristupljeno 17.10.2022.
16. MUP RH-Ravnateljstvo CZ, (2020) Potres kod Petrinje. <file:///Users/juresabeja/Library/Mobile%20Documents/com~apple~CloudDocs/1.jure%20postdiplomski/Specijalisticki%20rad/matrijali/Ravnateljstvo%20civilne%20zas%CC%8Ctite%20-%20POTRES%20KOD%20PETRINJE.html>
Pristupljeno 04.12.2022.
17. MUP RH-Ravnateljstvo CZ, (2021) Odgovor sustava CZ na razorne potrese u Sisačko-moslavačkoj županiji. Brošura-Odgovor sustava civilne zaštite na razorne potrese u Sisačko-moslavačkoj županiji https://civilna-zastita.gov.hr/UserDocsImages/CIVILNA%20ZA%C5%A0TITA/PDF_ZA%20WEB/Bro%C5%A1lura_potres%20SM%C5%BD%2023.12.%20zadnje.pdf
Pristupljeno 03 12 2022].
18. MPGI, (2021) Potres u Hrvatskoj iz prosinca 2020. Brza procjena šteta i potreba. Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine. <https://mpgi.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-50/graditeljstvo-98/obnova-zgrada-ostecenih-potresom-na-podrucju-grada-zagreba-i-krapinsko-zagorske-zupanije/financijska-sredstva-za-obnovu/11219> Pristupljeno 28.11.2022.

19. Vlada RH, (2002) Odluka o imenovanju racionalnog koordinatora za "Akcijски plan za članstvo" i predsjednika Međuresorne radne skupine za suradnju Republike Hrvatske s NATO-om i provedbu "Akcijskog plana za članstvo". NN 112\2002-1827 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_09_112_1827.html Pristupljeno 24.10.2022.
20. Vlada RH, (2005) Uredba o unutarnjem ustrojstvu Državne uprave za zaštitu i spašavanje. NN 20\2005-334. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_02_20_334.html Pristupljeno 21.10.2022.
21. Vlada RH, (2011) Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva unutarnjih poslova. NN 17\2011-309 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_02_17_309.html Pristupljeno 20.10.2022.
22. Vlada RH, (2014.)178. sjednica Vlade RH- Izvješće o provedbi mjera od poplave i asanacije terena u Vukovarsko-srijemskoj županiji, ZAGREB <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2014/178%20sjednica%20Vlade//178%20-%201.pdf> Pristupljeno 15.11.2022.
23. Vlada RH, (2017) Ministar Krstičević: Pitanje nacionalne sigurnosti je nadstranačko, potreban je konsenzus cijelog društva. Vlada RH. <https://vlada.gov.hr/vijesti/ministar-krsticevic-pitanje-nacionalne-sigurnosti-je-nadstranacko-potreban-je-konsenzus-cijelog-drustva/21800> Pristupljeno 17.10.2022.
24. Vlada RH, (2018) Strateški pregled obrane 2018-2020. godine. NN 43\2018-830. https://www.morh.hr/wp-content/uploads/2017/10/spo_2018-2020_05062017.pdf Pristupljeno 24.10.2022.
25. Vlada RH, (2021) Potres u Hrvatskoj iz prosinca 2020. Brza procjena šteta i potreba. https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Potres/RDNA_2021_07_02_web_HR.pdf Pristupljeno 29.11.2022.
26. Vlada RH, (2021) Potres u Hrvatskoj iz prosinca 2020. Brza procjena šteta i potreba. (Izvor izvornika: „Procjene tima za Brzu procjenu šteta i potreba na temelju službenih informacija.“); https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Potres/RDNA_2021_07_02_web_HR.pdf Pristupljeno 29.11.2022.

27. VLADA RH, (2021) Potres u Hrvatskoj iz prosinca 2020.-Brza procjena šteta i potreba. (Izvor izvornika: Geološka karta pojednostavljena je i dijelom izmijenjena prema podacima iz Pikija, M. (1987): Osnovna geološka karta SFRJ 1:100.000, list Sisak, L 33-93. Geološki zavod, Zagreb; Savezni geološki zavod, Beograd. Podaci o epicentrima potresa preuzeti su iz Hrvatskog kataloga potresa Seizmološke službe pri Geofizičkom odsjeku PMF-a Sveučilišta u Zagrebu.); https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Potres/RDNA_2021_07_02_web_HR.pdf), Pristupljeno 29.11.2022.
28. VLADA RH, (2021) Potresi u Hrvatskoj iz prosinca 2020.-Brza procjena šteta i potreba. (Izvor izvornika: Seizmološka služba pri Geofizičkom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu); https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Potres/RDNA_2021_07_02_web_HR.pdf Pristupljeno 28.11.2022.
29. Zastupnički dom Sabora RH, (1994) Odluka o proglašenju zakona o izmjenama i dopunama zakona o unutarnjim poslovima. NN 76\1994-1300. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1994_10_76_1300.html Pristupljeno 17.10.2022.
30. Zastupnički dom Sabora RH, (1994), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjim poslovima. NN 76/1994 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/1994_10_76_1300.html Pristupljeno 10.10.2022.
31. Zavod za javno zdravstvo RH, (2020) COVID-19 – Priopćenje prvog slučaja. Zavod za javno zdravstvo. <https://www.hzjz.hr/priopcenja-mediji/covid-19-priopcenje-prvog-slucaja/> Pristupljeno 17.12.2022.

9 SAŽETAK

Okruženje u kojem živimo pruža nam niz izazova koji imaju utjecaj na paradigmu sigurnosti. Faktori koji utječu na sigurnost mogu biti prirodni ili čovjekom izazvani te se isti moraju kontrolirati i upravljati u svrhu postizanja ravnoteže životnog okruženja. Glavni utjecaj u pristupu ravnoteži imaju institucije.

Institucionalni pristup kriznim događajima predstavlja napredni oblik odgovora na krizne događaje u svrhu racionalnog trošenja resursa i kvalitetnijeg odgovora na krizu. Institucije provode planiranje, opremanje, uvježbavanje, procjenu, odgovor na krizu te analizu kriznih događaja u svrhu izgradnje kvalitetnog sustava.

U ovom radu razmatramo razvoj institucionalnog pristupa odgovora na krizne događaje kroz dvije studije slučaja, poplava u istočnoj Slavoniji i potresa na Banovini, u kojima je vidljiv utjecaj institucija u odgovoru na krizne događaje. Također se razmatra utjecaj Ministarstva obrane Republike Hrvatske koje je kao dio domovinske sigurnosti glavni sudionik u odgovoru na krizne događaje.

KLJUČNE RIJEČI:

Sigurnost; Krizni događaj; Institucije, Poplava; Potres; Civilna zaštita; Ministarstvo obrane Republike Hrvatske; Oružane snage Republike Hrvatske; Domovinska sigurnost, Hrvatska gorska služba spašavanja, Ministarstvo unutarnjih poslova;

SUMMERY

The environment we live in presents us with a series of challenges that have an impact on the security paradigm. Factors that affect safety can be natural or man-made, and they must be controlled and managed to achieve a balanced environment. Institutions have the main influence in the approach to balance.

The institutional approach to crisis events represents an advanced form of response to crisis events for the purpose of rational spending of resources and a better response to the crisis. Institutions carry out planning, equipping, training, assessment, response to crisis and analysis of crisis events for the purpose of building a quality system.

In this paper, we consider the development of an institutional approach to response to crisis events through two case studies, the floods in Eastern Slavonia and the earthquake in Banovina, in which the influence of institutions in the response to crisis events is visible. The influence of the Ministry of Defense of the Republic of Croatia, which as part of homeland security is the main participant in the response to crisis events, is also considered.

KEYWORDS:

Security; Crisis event; Institutions, Flood; Earthquake; Civil Protection; Ministry of Defense of the Republic of Croatia; Armed Forces of the Republic of Croatia; Homeland Security, Croatian Mountain Rescue Service, Ministry of the Interior.

10 ŽIVOTOPIS

Osobni podaci:

- Datum rođenja: 13. srpnja 1985. godine
- Mjesto rođenja: Stari Mikanovci
- Adresa: Sopot 26 B Sveta Nedelja
- Mobitel: 098 542 919
- E-mail: juresabelja@gmail.com
- Oženjen, otac jednog djeteta, skrbnik drugog.

Obrazovanje i radno iskustvo:

- 1992. – 2000. godine pohađao osnovnu školu „Stjepan Cvrković“ Stari Mikanovci.
- 2000. – 2004. godine pohađao tehničku školu „Ruđer Bošković“ u Vinkovcima, gdje sam stekao zanimanje, elektrotehničar.
- 2004. godine upisujem Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu smjer Aeropromet te paralelno s time prolazim sve preglede, selekciju i pristupam programu KADET kao polaznik 2. naraštaja KADET-a u Zagrebu.
- Fakultet prometnih znanosti završavam 29. siječnja 2009. godine u Zagrebu i stječem titulu magistar inženjer prometa.
- 1. rujna 2009. – 25. lipnja 2010. godine pohađao sam TČI na HVU u Zagrebu.
- Od završetka svoje izobrazbe radim u MORH-u na časničkim dužnostima te sam završio niz školovanja, obuka i tečaja vezano za svoj osobni razvoj i funkcije koje sam obnašao.
- Sudionik sam dvije mirovne misije Resolute support u Afganistanu.